

Herontwerp Groot-Bijsterveld te Oirschot

Luc Joosten

September 2009

Rapport 251

Colofon

TITEL

Herontwerp Groot-Bijsterveld te Oirschot

PROJECTUITVOERING

Luc Joosten

BEGELEIDINGSCOMMISSIE

Frans Adriaanse, Stichting Behoud Erfgoed Oirschot

Joris van Esch, Stichting Behoud Erfgoed Oirschot

Erik de Jong, WUR Leerstoelgroep Landschapsarchitectuur

Carla Oldenburger, Advies- en Ontwerpbureau Oldenburgers Historische Tuinen

Lèneke Pfeiffer, Wetenschapswinkel van Wageningen UR

Judith Westerink, Alterra, projectleider

LAY-OUT

Luc Joosten

OMSLAGONTWERP

Hildebrand DTP, Wageningen

DRUK

Grafisch Service Centrum Van Gils BV, Wageningen

ISBN

978-90-8585-182-0

WETENSCHAPSWINKEL WAGENINGEN UR

Rapportnummer 251, september 2009, www.wetenschapswinkel.wur.nl

Herontwerp Groot-Bijsterveld te Oirschot

Rapportnummer 251

Luc Joosten, Wageningen, september 2009

Stichting Behoud Erfgoed Oirschot
www.sbeo.nl

De Stichting Behoud Erfgoed Oirschot (SBEO) stelt zich ten doel:

Het behouden en beschermen en waar mogelijk herstellen van de karakteristieke cultuurhistorische gebouwen en stedelijke en landschappelijke waardevolle complexen in de gemeente Oirschot met zijn bijbehorende kernen en gehuchten.

De stichting wil niet alleen een actiegroep zijn maar vooral met ideeën komen om voormalige karakteristieke elementen te behouden of te herstellen. Daarbij sluiten wij ons aan bij de Rijksnota Belvedere, die de ruimtelijke ontwikkeling niet wil tegenhouden maar wil proberen cultureel waardevolle gebouwen en landschappen juist door ontwikkeling te behouden.

**Alterra Centrum Landschap,
Stadsregionale Ontwikkeling**
www.alterra.nl

Alterra biedt een combinatie van toegepast en wetenschappelijk onderzoek in een veelvoud van expertisevelden op het gebied van de groene ruimte en het duurzaam gebruik ervan.

Wetenschapswinkel Wageningen UR
Postbus 9101
6700 HB Wageningen
(0317) 48 39 08
wetenschapswinkel@wur.nl
www.wetenschapswinkel.wur.nl
www.wetenschapswinkels.nl

Maatschappelijke organisaties zoals verenigingen en belangengroepen, die niet over voldoende financiële middelen beschikken, kunnen met onderzoeksvragen terecht bij de Wetenschapswinkel Wageningen UR. Deze biedt ondersteuning bij de realisatie van onderzoeksprojecten. Aanvragen moeten aansluiten bij de werkgebieden van Wageningen UR: duurzame landbouw, voeding en gezondheid, een leefbare groene ruimte en maatschappelijke veranderingsprocessen.

Dit rapport hoort bij het Wetenschapswinkelrapport 250

Voorwoord

De gemeente Oirschot telt meer dan driehonderd monumentale gebouwen, twee beschermde dorpsgezichten en vele omliggende natuurgebieden. De gemeente noemt zich dan ook graag “monument in het groen”. Door het in hun ogen ontbreken van voldoende aandacht voor het behoud van het erfgoed op gemeentelijk niveau hebben enkele verontruste bewoners in 2006 de stichting “Behoud Erfgoed Oirschot” opgericht, de SBEO, met als doel: Het behouden en beschermen en waar mogelijk herstellen van de karakteristieke cultuurhistorische gebouwen en landschappelijk waardevolle complexen. Ons cultureel erfgoed is waardevol voor onze samenleving. Het zijn cadeaus van onze voorouders uit het verleden die we moeten koesteren. De stichting houdt zich bezig met waardevolle cultuurhistorische elementen zoals de jaren ’30-woningen, de bolle akkers en de karakteristieke boerderijen in het landschap. De stichting heeft inventarisaties verricht van de jonge monumenten en de boerderijen in Oirschot. De stichting probeert op een constructieve wijze het beleid van de gemeente te beïnvloeden.

Een van de projecten waar de stichting zich mee bezig houdt is het complex: Montfortanenklooster “Groot-Bijstervelt”.

In een park aan de Montfortlaan te Oirschot staat een complex met gebouwen dat de laatste 100 jaar in gebruik is geweest als Montfortanenklooster. Het complex is gebouwd rondom het voormalig kasteel Groot-Bijstervelt uit 1772, een Rijksmonument. Het park is aangelegd in een Engelse landschapsstijl met waterpartijen en bevat verschillende religieuze elementen zoals een kapel, een begraafplaats, een Lourdesgrot en Calvarieberg.

De paters willen het grote klooster verlaten onder de voorwaarde dat het complex de functie ‘wonen met zorg’ gaat krijgen. Het Woningbedrijf Oirschot heeft in september 2006 een haalbaarheidsonderzoek gepresenteerd met 70 wooneenheden waarvan 12 paviljoenwoningen in het park. In december 2006 werd het raadsvoorstel met 70 woningen en bouwen in het park door de gemeenteraad goedgekeurd.

De stichting reageerde op het plan: Wil het park als openbaar gemeentelijk park behouden zonder verdere bebouwing en een kleiner aantal wooneenheden. De stichting is ook vóór herbestemming, “behoud door ontwikkeling” is haar devies. De stichting ging daarna op zoek naar een instantie die de natuurwaarde en de cultuurhistorische waarde van het complex met park kon onderzoeken. De Wetenschapswinkel van de Universiteit Wageningen was gaarne bereid hieraan invulling te geven.

De Wetenschapswinkel heeft Luc Joosten, een student Landschapsarchitectuur, bereid gevonden dit onderzoek te verrichten. Luc heeft samen met de stichting en omwonenden een voorbeeldige studie gedaan naar de natuur- en cultuurhistorische waarden met een ontwerpvisie voor het complex.

Proficiat Luc met dit mooie studieresultaat.

Frans Adriaanse
voorzitter Stichting Behoud Erfgoed Oirschot

Herontwerp

Groot-Bijsterveld

te Oirschot

Luc Joosten
Student Landschapsarchitectuur en Land Science
Wageningen Universiteit

Begeleiders:
Erik de Jong
Hoofddocent History and Theory, leerstoel Landschapsarchitectuur
Wageningen Univeristeit

Paul Roncken
Docent Fundamental design training & aesthetics in garden
and landscape, leerstoel Landschapsarchitectuur
Wageningen Universiteit

In opdracht van:
Wetenschapswinkel Wageningen UR

Dankwoord

Graag wil ik een aantal mensen bedanken voor hun begeleiding, tijd en inspiratie. Allereerst wil ik Michael van Gessel bedanken, die zo vriendelijk was mij te ontvangen, te vertellen over zijn werk en mij te inspireren. Natuurlijk gaat ook veel dank naar mijn begeleiders Erik de Jong en Paul Roncken voor hun plezierige begeleidingen, de welkome input en het redactiewerk.

Luc Joosten

Inhoudsopgave

Inleiding	1
H1. Opgave en visie	2
Opgave	3
Visie	4
H2. Analyse	6
Heden	9
Verleden	11
Compositieschema's en maatvoering	13
Inrichtingsopgave	15
H3. Herontwerp	17
Ontwerp	18
Onderhoud en beheer	38
Bronvermelding	40

Inleiding

Het landgoed Groot Bijsterveld te Oirschot wisselt binnenkort van eigenaar. De oude bewoners, de paters Montfortanen, hebben in 2005 samen met het woningbedrijf Oirschot en Sint Joris Zorg- en Dienstverlening een startconvenant getekend om de mogelijkheden tot herontwikkeling van het goed te onderzoeken. De gepresenteerde ruimtelijke verkenningen en resultaten vielen niet in de smaak bij de Stichting tot Behoud Erfgoed Oirschot die haar zorgen uitte over de impact van het voorgestelde op het park en haar historie. Daarop heeft de Stichting hulp gezocht bij de Wetenschapswinkel van Wageningen Universiteit om de historie van het park te onderzoeken, een waardering uit te spreken en om uiteindelijk ook een ontwerpvoorstel te maken. Het ontwerpvoorstel ligt nu voor u.

H1. Opgave en visie

Opgave|

Groot-Bijsterveld is toe aan nieuw behoud, beheer en ontwikkeling. Een eerste stap hiertoe is gezet door het opmaken van een ruimtelijke en financiële verkenning tot herontwikkeling van Bijsterveld door het Woningbedrijf Oirschot en Sint Joris Zorg- en Dienstverlening¹. In deze verkenning wordt een opgave en een voorlopig programma gepresenteerd. De hoofdfunctie van de voorgestelde herontwikkeling zal zelfstandig wonen voor (vitale) senioren zijn. Het park zal een (semi)openbaar karakter krijgen en functioneren als een uitloopgebied voor de dorpskern van Oirschot.

Aangezien de voorgestelde woonfunctie past bij het karakter van het goedje en het openstellen van het park goede mogelijkheden en kansen biedt voor geheel Oirschot, is deze opgave ook de basis voor het herontwerp.

Er is echter in het haalbaarheidsonderzoek vrijwel alleen aandacht voor het stedenbouwkundige programma. Over het landschap en de ontwikkeling daarvan tot openbare ruimte, worden alleen globale uitspraken gedaan. Dit terwijl het landschap de belangrijkste waarde en kwaliteit verleend aan het goed. Bovendien is de openstelling van het geheel waardevol voor heel Oirschot; het eerste en enige park van Oirschot. Vandaar dat verderop in het hoofdstuk nieuwe uitgangspunten ten aanzien van gehele landschap worden geformuleerd. Deze uitgangspunten kunnen gelezen worden als nieuwe visie die direct ook deel uitmaakt van het programma. Allereerst zullen we een blik werpen op het voorgestelde stedenbouwkundige programma, een belangrijke leidraad in het herontwerp.

Stedenbouwkundig programma

Het stedenbouwkundige programma is gecomponeerd rond het concept verzorgd wonen.

De essentie van verzorgd wonen is om kwetsbare ouderen met een gecombineerde zorg- en welzijnsvraag zo lang mogelijk op een menswaardige manier thuis te laten wonen. Ouderen hebben de beschikbaarheid over zorg en begeleiding 24 uur per dag en de aanwezigheid van een restaurant en activiteitencentrum in de nabijheid. Kenmerkend is de vraag naar zorg op afroep.

Uit rendabiliteits berekeningen van Woningbedrijf Oirschot blijkt dat een minimum van 35 cliënten noodzakelijk is. Dit betekent tevens een minimum van 35 wooneenheden. Het programma voor dit aantal woningen ziet er zo uit:

- de basiswooneenheden dienen gelijkvloers te zijn met een minimale oppervlakte van 85m²
- de zorginfrastructuur bestaat uit kantoor- en vergaderruimte, bergruimte, sanitaire- en kleedruimte voor het personeel en heeft een minimum omvang van 100m² bij 35 cliënten
- een ontmoetingsruimte/restaurant of grand café dient aanwezig te zijn voor de bewoners, uitgangspunt hierbij is een omvang van minimaal 2m² per cliënt en een centrale ligging
- voor het parkeren geldt een norm van 0,5 parkeerplaats per woning en daarbij 3 parkeerplaatsen per 100m² gemeenschappelijke ruimte

Het hier gepresenteerde minimum programma vormt de basis voor het stedenbouwkundige programma voor het hier gepresenteerde herontwerp.

¹Woningbedrijf Oirschot, *Groot Bijsterveld, haalbaarheidsonderzoek herontwikkeling*. Oirschot, 2006

Visie|

Behalve het boven gestelde minimum programma, vormen met name de conclusies uit het historische onderzoek² de basis voor het herontwerp. Deze conclusies zijn zowel fysiek-ruimtelijk als immaterieel-verhalend en vormen beide de leidraad voor de transformatie van het park als geheel. Binnen het geheel van park en bebouwing ligt een bijzondere herinrichtingsopgave, de integratie van het voorgestelde stedenbouwkundige programma in dit landschap.

Park

De belangrijkste conclusie uit het historische onderzoek is dat behoud, beheer en ontwikkeling wenselijk zijn, mits daarbij het landschap van park en erf als voornaamste drager van de geschiedenis, het heden en de toekomst wordt beschouwd. Deze conclusie is tevens de belangrijkste leidraad voor het herontwerp. Voor het herontwerp is het landschap en haar historie de lens waardoor naar de ontwerpogave en het gestelde programma wordt gekeken.

De historie van het goedje is een opeenvolging van veranderingen en aanpassingen naar de wisselende behoefte van de bewoners door de jaren heen. Het landschap zoals we het nu kennen, heeft zijn landschappelijke waarde gekregen door de ontwikkeling van tuin en park, als een combinatie van economie, religie en esthetiek. Het herontwerp dient nadrukkelijk geen restauratie of reconstructie hiervan te zijn, maar is deel van het veranderings- en transformatieproces dat zo kenmerkend is voor de historie, echter zonder zich van die historie af te wenden. Zo zullen vormgeving en materialisering zich aanpassen aan het programma en de nieuwe functionaliteit van het geheel om zo het geheel te verrijken en extra kwaliteit mee te geven.

4

Bij dit veranderingsproces speelt de betrokkenheid van de eigenaren bij hun landschap, geuit in hun inspanning voor het vormgeven, onderhouden en beheren, een belangrijke rol. Dit is met name te zien bij de Montfortanen die door individuele en collectieve inspanningen het park tot een hoogtepunt brachten. Deze zorg, omgang en betrokkenheid van de bewoners bij het landschap vormt een essentieel deel van het (biografische) wezen van de plek. Het is dan ook van belang dat deze genius loci expliciet meegenomen wordt in een herontwerp, zodat ook de toekomstige bewoners betrokken raken bij hun landschap.

Voor de bewoners van Oirschot dient het openbare park een duidelijke, kwalitatief hoogstaande toevoeging zijn op het areaal openbare ruimte. De ethetische, compositorische en verhalende kwaliteiten van het park dienen maximaal benut te worden om de bezoeker te plezieren en te verrassen.

Nieuwbouw

Het nieuwbouw programma is een toevoeging van een extra inrichtingsopgave binnen de transformatie van het gehele perceel. De nieuwbouw dient integraal onderdeel uit te gaan maken van het gehele landschap, waarbij nadrukkelijk rekening gehouden wordt met 1) de historische ontwikkeling, 2) de parkaanleg, 3) de beplanting, 4) de compositie van het nieuw te vormen geheel en 5) de nieuwe functionaliteit. De nieuwbouw is een nieuw hoofdstuk in het historische veranderings- en transformatieproces en dient de historie en de compositie van de plek te verrijken en nieuwe kwaliteit toe te voegen binnen de bestaande sfeer. De nieuwbouw dient op een simpele en subtiële wijze geïntegreerd worden binnen het landschap.

Genius loci

In de oudheid werd met "genius loci" de beschermende geest van een bepaald gebied bedoeld; tegenwoordig gebruikt men het vooral in overdrachtelijke zin, om de "eigenheid" van een locatie te benadrukken. De genius loci duidt in dat geval op de kenmerkende hoedanigheid van een plaats of op een unieke, plaatsgebonden atmosfeer. In de landschapsarchitectuur is de "lokale geest" een bekend principe. Uitgangspunt van het principe is de vooronderstelling dat een plaats of locatie inherente kwaliteiten en eigenschappen heeft, kortom een eigen karakter. Hoewel ingrepen in het landschap soms onontkoombaar zijn, dient deze "geest" altijd gerespecteerd te worden. De intentie van een ingreep moet daarom de aanvulling van het kenmerkende van het landschap zijn, niet de mutatie ervan.

Bron: Griffioen, R., *Genius Loci* op www.architectenweb.nl/aweb/archipedia/archipedia.asp?ID=14400

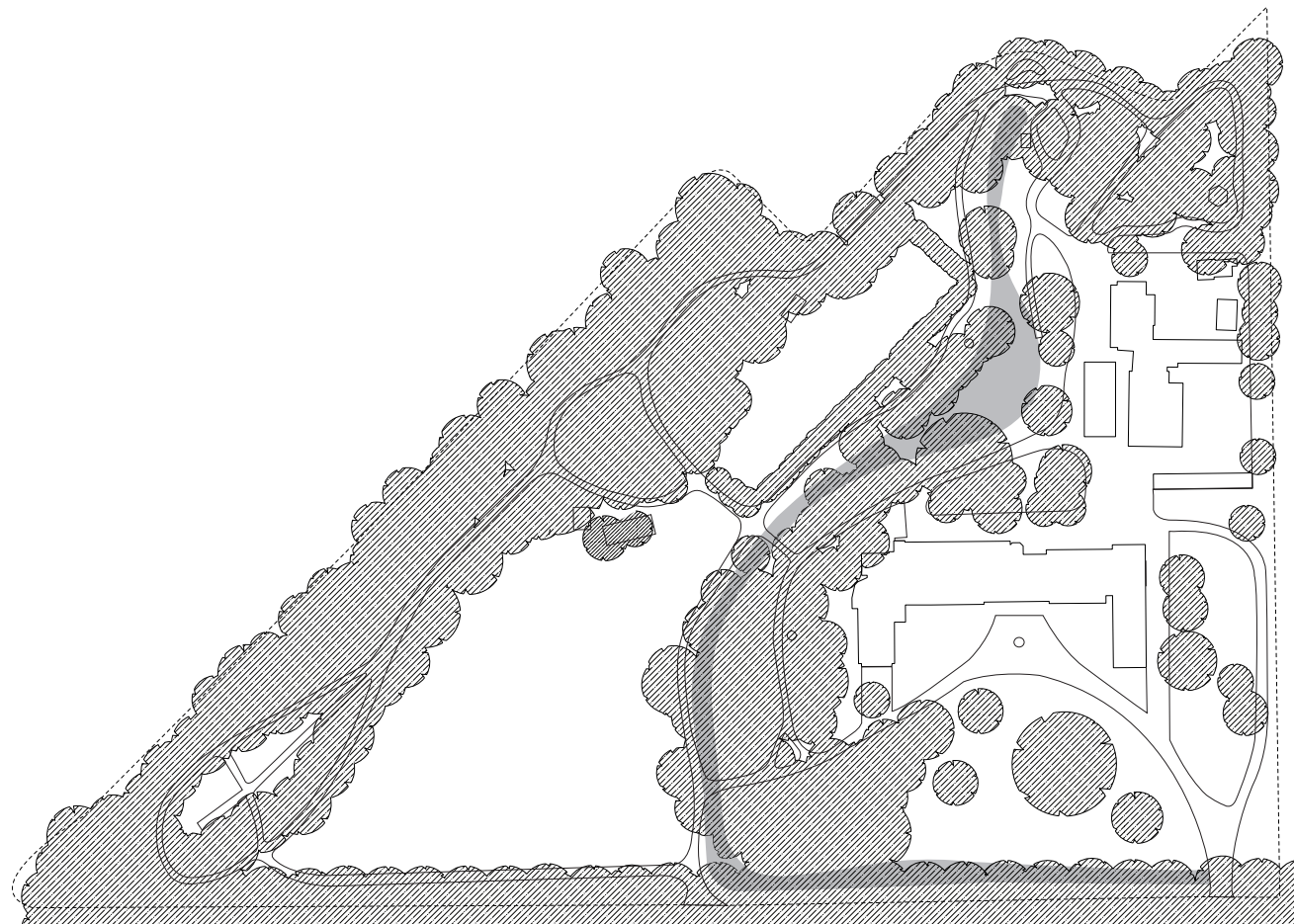
¹Joosten, L., *Cultuurhistorische analyse en waardering Groot-Bijsterveld te Oirschot*. Wetenschapswinklerapport 250. Wageningen, 2009.

The background of the slide is a solid black field filled with intricate white line art. The artwork includes a large, multi-colored rainbow arching from the upper left towards the center. Scattered throughout are various organic, cloud-like or cell-like shapes with irregular, scalloped edges. There are also several smooth, elongated oval shapes. In the upper right quadrant, three rectangular blocks are arranged horizontally, each with a thin horizontal line near its base. A large, thin, curved line sweeps across the lower right portion of the slide. The overall aesthetic is modern and abstract.

H2. Analyse

De in het vorige hoofdstuk gestelde visie is alles behalve een ruimtelijk beeld. Het biedt belangrijke handvatten en een kritisch kader voor het herontwerp. De ruimtelijke uitwerking is een stap verder. Daarvoor moeten het huidige landschap en zijn ontwikkeling begrepen en beheerst worden om uiteindelijk visie en programma te integreren.

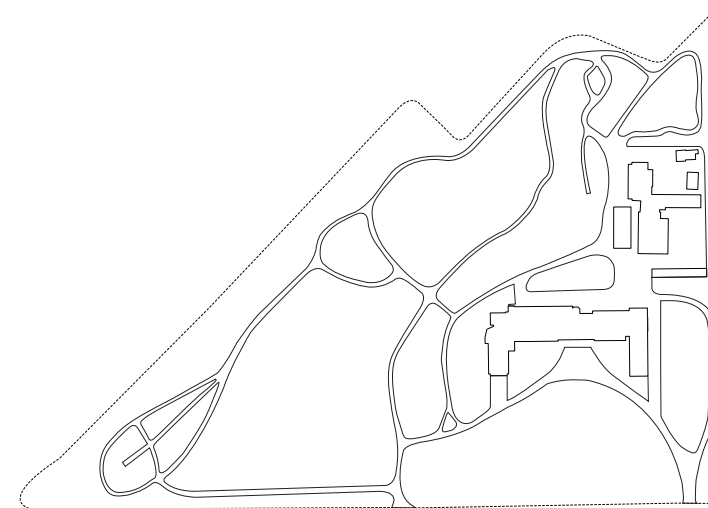
In de analyse worden het landschap van heden en verleden geanalyseerd en wordt er kritisch naar de inpassing van het programma gekeken. De huidige problematiek zal onder ogen- schouw genomen worden en er wordt nadrukkelijk gezocht naar kansen tot verrijking en vergroting van de kwaliteit. Uit de analyse worden de belangrijkste gegevens gedestilleerd die een goede en gefundeerde basis vormen voor het werkelijke herontwerp.

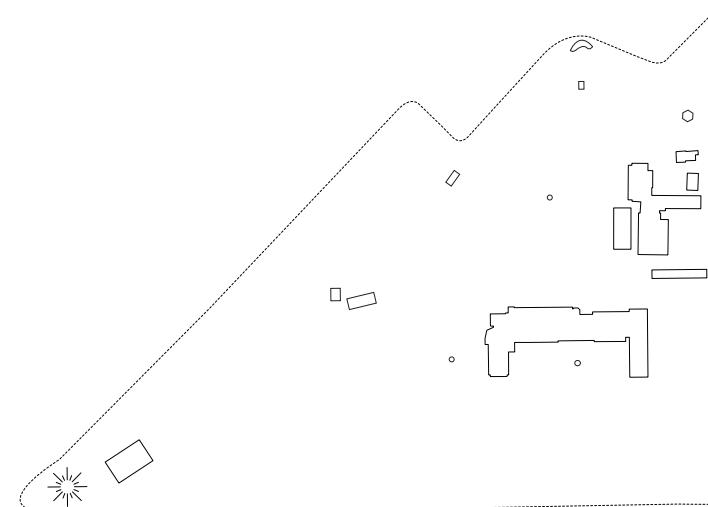
8 Schematische kaart Groot Bijsterveld anno 2009

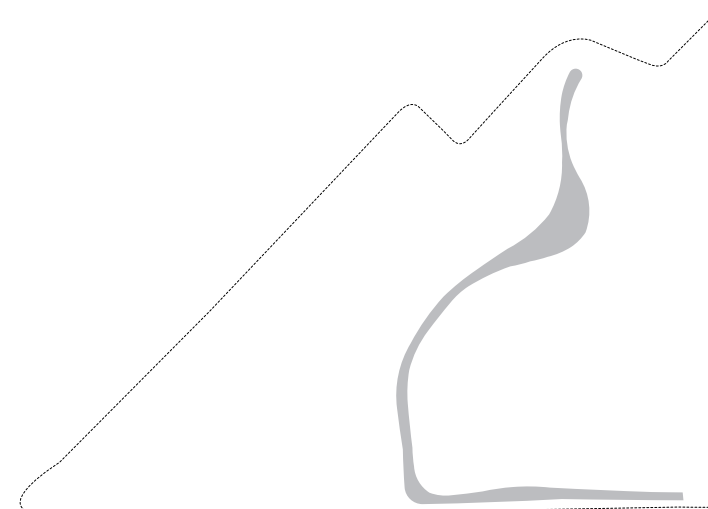
Luchtfoto Groot Bijsterveld (maps.live.com)

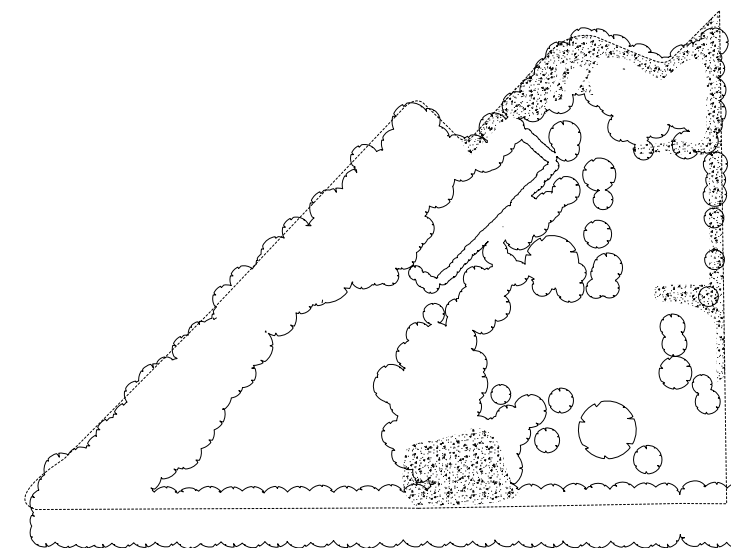
Padenstructuur

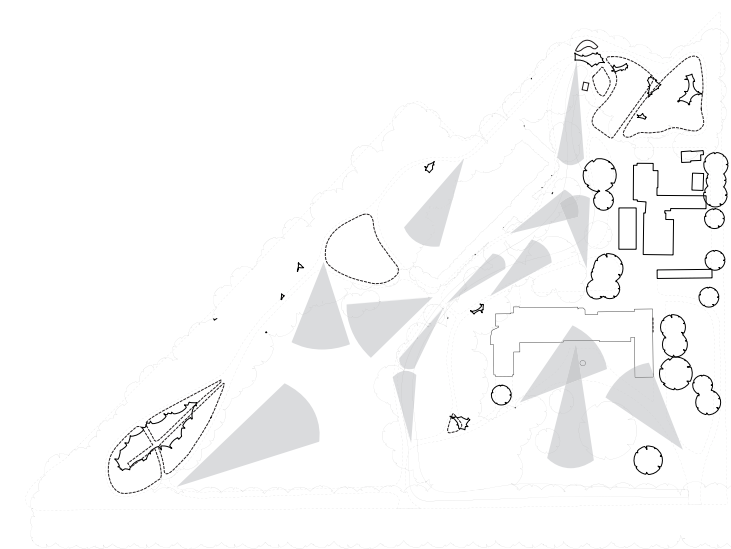
Architectuur en ornamenten

Water

Beplanting

Zichtlijnen en uitzichten

Achterstallig onderhoud

Heden|

Het goed Bijsterveld is gemakkelijk te herkennen door zijn groene en enigszins besloten karakter. Binnen de groene parkaanleg, gekarakteriseerd door een centrale weide en een slingerende waterpartij, ligt het erf met daarop de hoofdgebouwen.

Padenstructuur

De padenstructuur is gecomponeerd rond zowel de waterpartij als de weide en vormt een rondwandeling. Door de slingerende beweging van de paden worden dan weer doorkijkjes getoond dan weer verhult. De materialisatie is eenvoudig en bestaat met name uit half verharding, het pad van de kapel naar de achterzijde van het complex is echter geasfalteerd. De paden zijn niet onderhouden.

Beplanting

De vele oude, grote bomen geven het park een bijzondere kwaliteit, met name enkele bijzondere en goed ontwikkelde solitair. De ondergroei van heesters bepaalt de sfeer en ruimtelijke beleving. De zuidelijke driekwart van het park doet open en licht aan met zicht onder en tussen de bomen door. Het noordelijke kwart is gesloten en donkerder door de altijd groene ondergroei. Jongere aanplant is duidelijk herkenbaar en is zonder oog voor compositie aangeplant (veelal naaldbomen). Het bomenbestand is aardig gevarieerd al bestaat de hoofdmoot uit beuken en eiken. De ondergroei bestaat met name uit rododendrons, taxus en hulst. Alleen bij de entree staan rozen en vaste planten. Er is veel wildgroei en opschot.

Architectuur en ornamenten

Het ensemble van hoofdgebouwen is door verschillende uitbreidingen en aanbousels tot de huidige omvang gekomen. In het centrum van de façade is het huis uit 1772 duidelijk te herkennen. Geheel links aan het ensemble ligt de neogotische kapel.

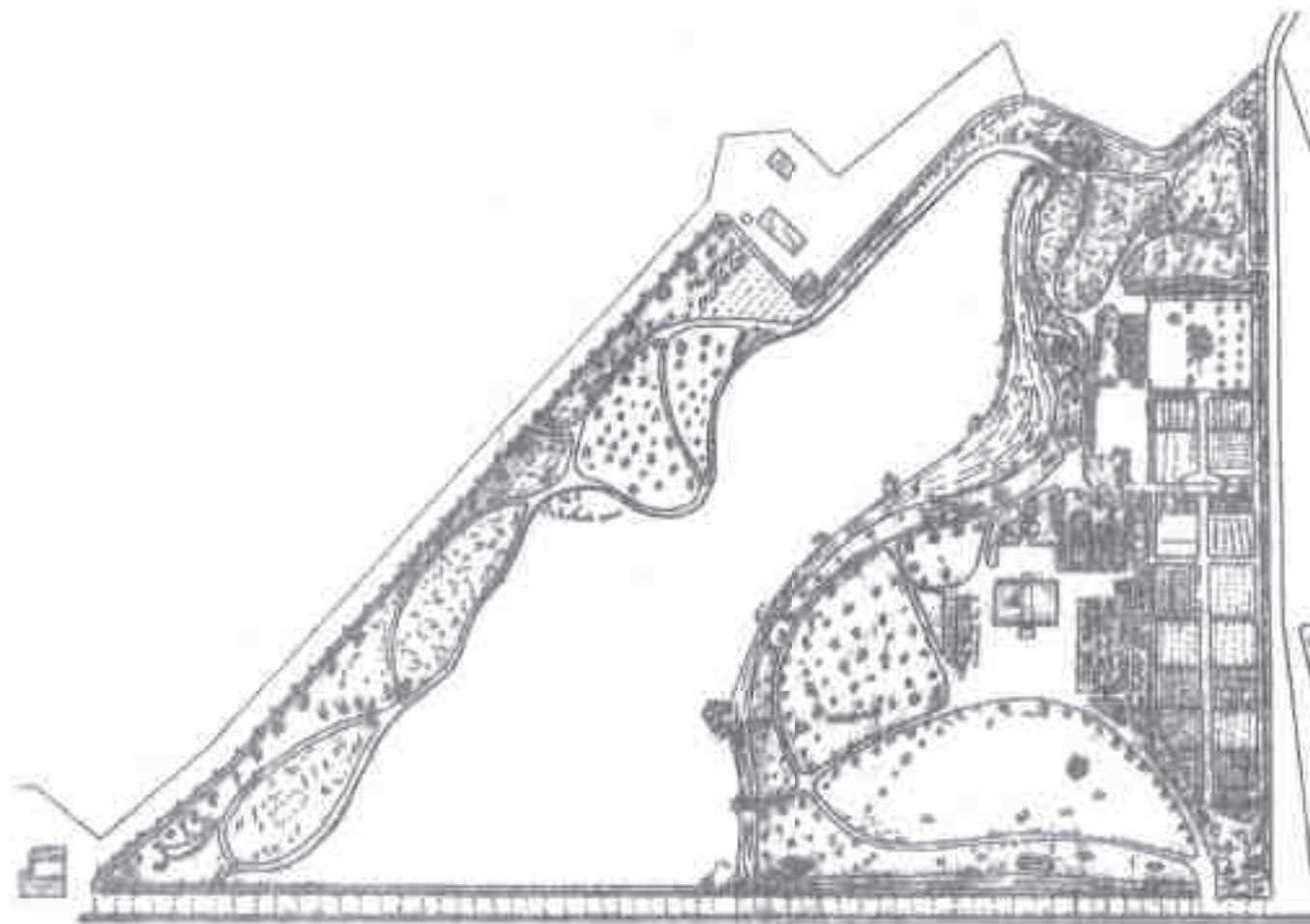
Achter het hoofdgebouw ligt een ratjetoe van bijgebouwen, perceeltjes en de voormalige kloosterboerderij. Verspreid door het park staan allerlei bouwwerkjes en beelden, sommige met een religieuze betekenis, andere zijn functioneel en enkele zijn knutselstukken van de paters. Veel van de bouwwerkjes verkeren in een slechte staat en geven een onderkomen indruk. Al zijn de Lourdesgrot, de begraafplaats en de Calvarieberg fraaie sierraden. Het geheel maakt een rommelige, onsamenvangende indruk.

Zichtlijnen en uitzichten

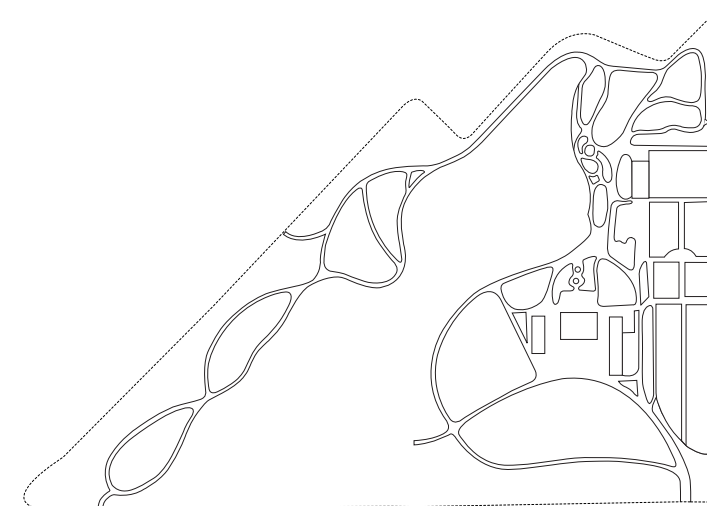
Er zijn slechts weinig duidelijke zichtlijnen en uitzichten, als gevolg is de ruimtebeleving beperkt tot het voorterrein, de waterpartij en de weide. De zichtrelatie tussen huis en park is ernstig beperkt door een coniferen aanplant achter het huis. De padstructuur is versoberd en biedt slechts weinig gecomponeerde zichten. Door de verwildering en opslag van de beplanting en de sterke expansie van de architectuur zijn er maar weinig zichtrelaties tussen de verschillende (hoofd)onderdelen van het park.

Water

De waterpartij is een belangrijk en origineel element in de compositie. De zuidelijke helft is smal en besloten en doet aan als een bosstroompje. Over de helft verbreedt het water zich tot een vijver, hier kan de ruimtelijkheid van de compositie ervaren worden. De vijver eindigt in het noorden weer smal. Het water wordt door twee bruggetjes overbrugt. De waterkwaliteit is slecht door een matige doorstroom en het vele bladafval.

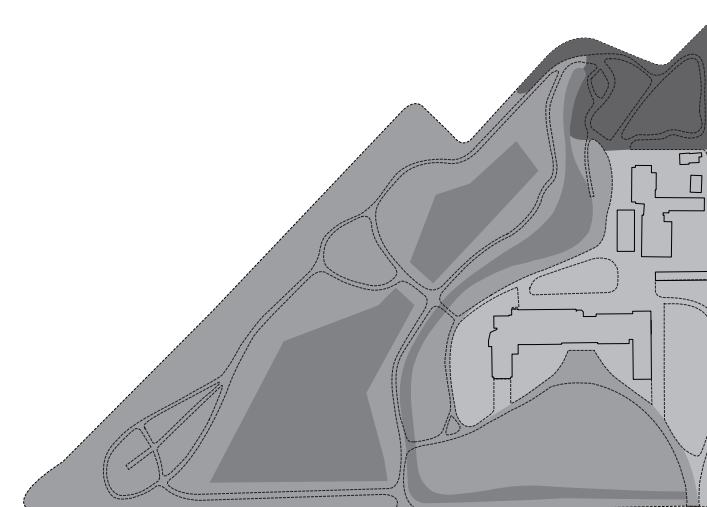
Plattegrond Groot Bijsterveld rond 1900

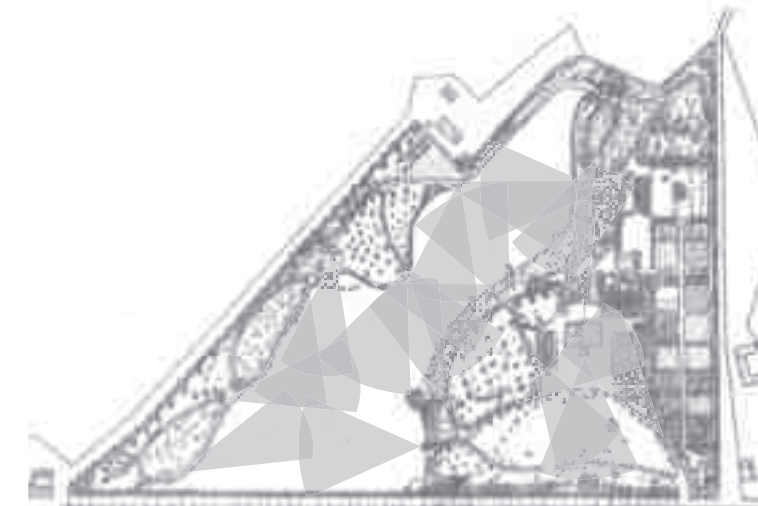
Padenstructuur

Water

Cultuurhistorische waardering

Zichlijnen en uitzichten

Functies

Legenda

- Beplanting grotendeels structureel behouden
- Originele hoofdelementen, grotendeels behouden
- Beplanting en paden grotendeels origineel
- Aantasting van de structuur en compositie

Verleden|

De getoonde plattegrond laat het goed zien omstreeks 1900, vermoedelijk 1904. Het goed was net in bezit van de paters Montfortanen die het park tot de huidige omvang brachten en het geheel inrichten en aanpassen naar hun behoeften. De getoonde situatie is onmiskenbaar de oorspronkelijke (compositorische) basis van waar uit het goed steeds opnieuw is aangepast.

Padenstructuur

Ook hier is de padenstructuur gecomponeerd rond de waterpartij en de weide. De padenstructuur is veel uitgebreider en complexer dan nu met meer rondgangen en doorsteekjes. Tezamen met de zichtenkaart is duidelijk te zien hoe de paden het park aan de bezoeker openbaren. In tegenstelling tot nu zijn er meerdere ingangen tot het park. Geheel oostelijk ligt het moestuinencomplex met een geometrische indeling en gelijke padstructuur.

Zichten

Er is een rijke variatie aan zichten en zichtlijnen te zien op de kaart. De afzonderlijke onderdelen van het park zijn allemaal met elkaar verbonden door zichtrelaties. Er wordt gebruik gemaakt van de open ruimtes om de compositie van het geheel te openbaren en het park groter te doen lijken. Het is mooi te zien hoe het huis in de gehele compositie wordt opgenomen en integraal deel uitmaakt van het landschap.

Water

De waterpartij blijft vrijwel onveranderd door de jaren heen. Al was er rond 1900 vermoedelijk een waterrondgang, mogelijk om zo het water te circuleren en zo schoon te houden.

11

Functies

Lange tijd is het goed zelfvoorzienend geweest en kende het een moestuinencomplex (donker), een boerderij, boomgaarden (licht) en een weide (lichtst). Het goed kende een uitgebreide functionaliteit behalve wonen, studie, gebed en ontspanning, die nu verloren is gegaan.

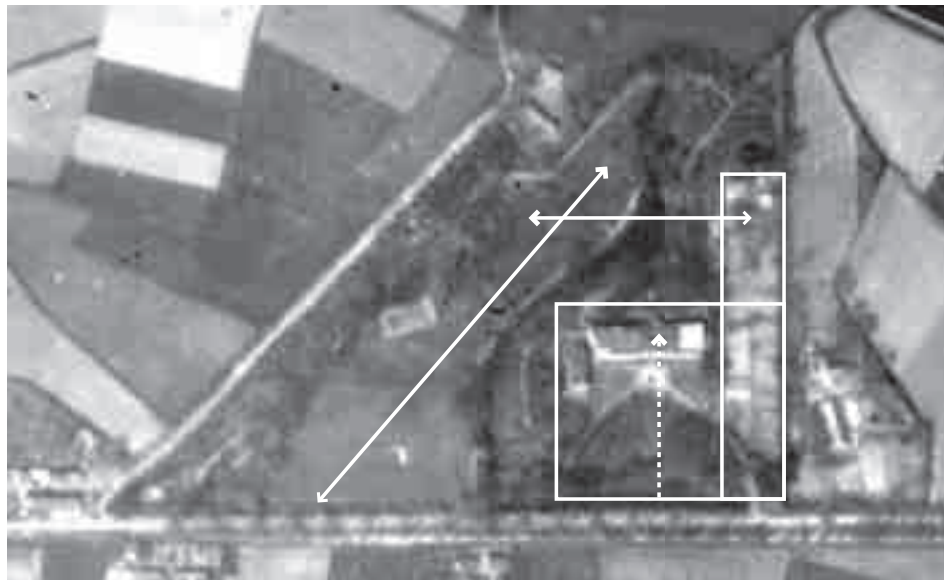
Cultuurhistorische waardering

De getoonde kaart toont de conclusies ten aanzien van de historische waardering, gemaakt in *Cultuurhistorische analyse en waardering Groot-Bijsterveld te Oirschot*.

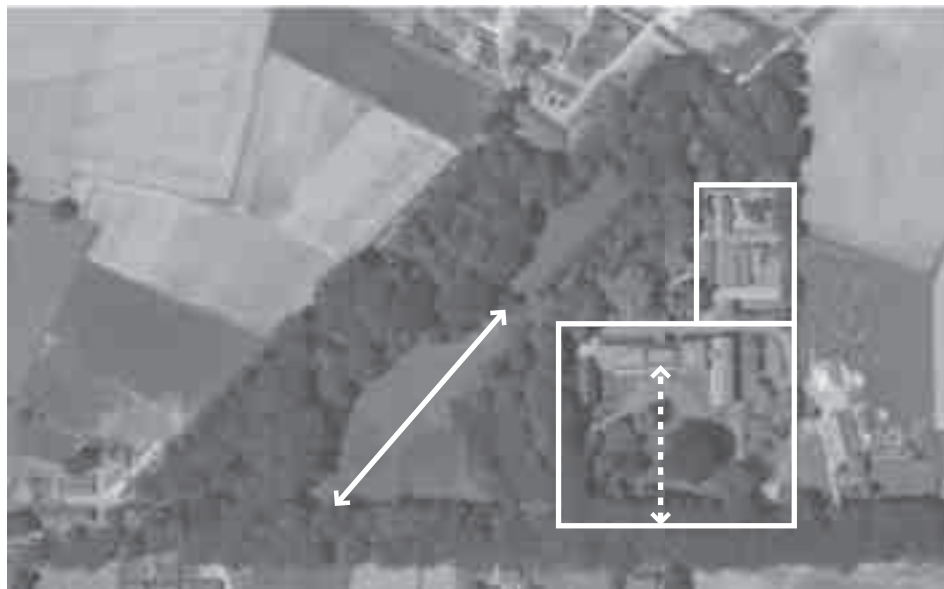
Afhankelijk van de waardering kan de mate van beheer, behoud en ontwikkeling voor de toekomst historisch verantwoord afgewogen worden.

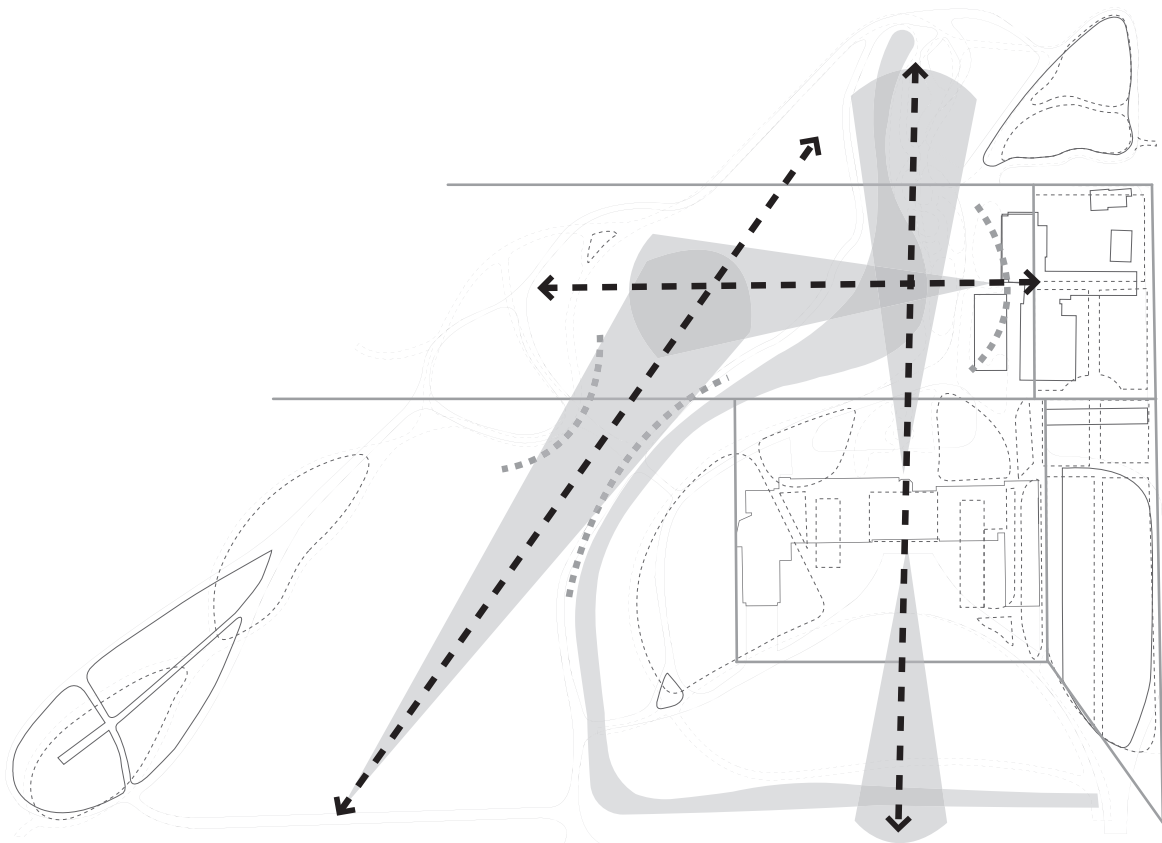
Detail minuutplan (1811-1832)

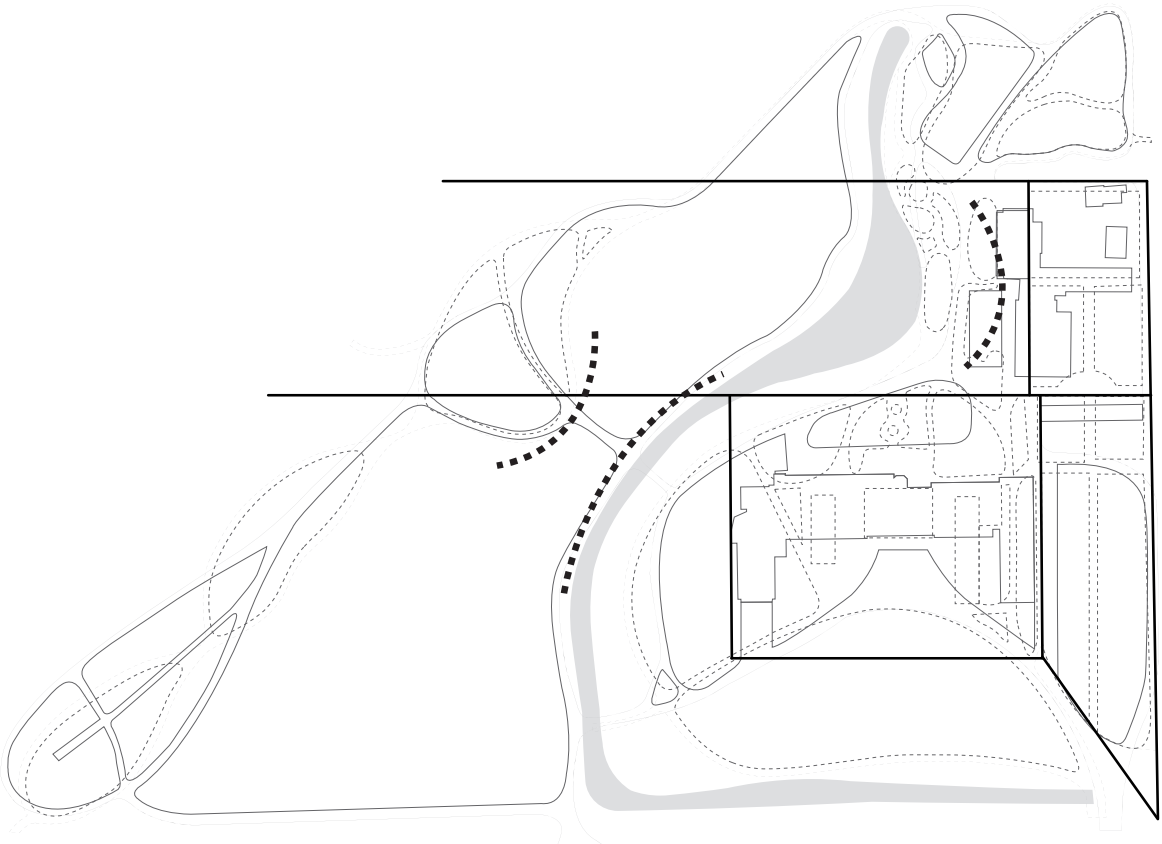
Luchtfoto 1936

Recente luchtfoto

Overlay heden en 1904: de belangrijkste zichtlijnen

Overlay heden en 1904 met maatverhoudingen

Compositieschema's en maatvoering|

Het mag duidelijk zijn dat er veel verschillen bestaan tussen wat we nu aantreffen en hoe het goedje er ooit uitgezien heeft. Deze veranderingen zijn lang niet allemaal ten goede geweest en hebben veel van de oorspronkelijke kwaliteit teniet gedaan. Voor een herontwerp willen we natuurlijk de kwaliteiten van heden en verleden verenigen en versterken. Hiervoor zoeken we nu een geschikt schema dat het gehele perceel en de relaties daarbinnen in ogenschouw neemt. Binnen dit grote schema krijgt het herontwerp vorm.

Compositieschema's

De compositieschema's van het goedje veranderen verschillende malen in de geschiedenis. Aan het begin van de 18de eeuw heeft het goedje een geometrische opzet, waarbij een duidelijke noord-zuid as de compositie domineert. Centraal op deze as ligt het huis. Later wordt ook de waterpartij op en rond deze as gecomponeerd.

Als de paters het goed uitbreiden en de weide bij het goed betrekken wordt de diagonale as van de weide aan het schema toegevoegd. Op het snijpunt van deze belangrijke assen ligt, toevallig of niet, de Lourdesgrot. Een horizontale as, op het breedste punt van het goed vormt een derde compositorische as. Deze as brengt het geheel van moestuin, architectuur, park, water en weide tezamen en maakt de compositie leesbaar. Een essentiële as.

Met de bouw van de eerste zijvleugels verliest de noord-zuid as al in betekenis en verliest de architectuur zijn vanzelfsprekende plaats binnen de gehele compositie. Met de bouw van de andere vleugels komt de architectuur steeds meer op zichzelf te staan. Helemaal door de coniferen aanplant achter het huis, die de verbindende as tussen huis en water onzichtbaar maakt.

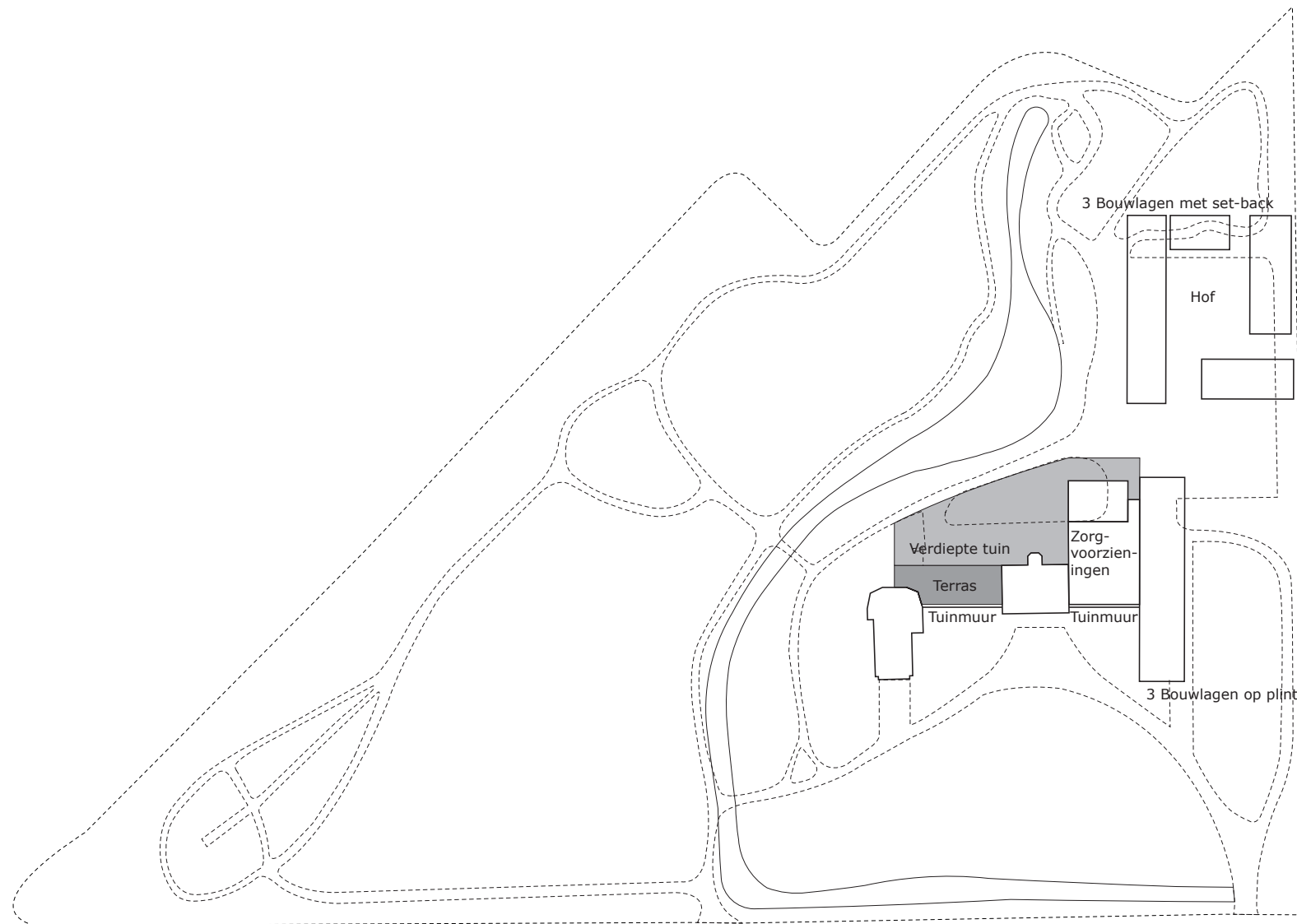
Uiteindelijk verdwijnt ook de belangrijke horizontale as en lijkt de weide een apart onderdeel te zijn geworden binnen het landschap. Met de verkleining en rationalisering van de weide en de aanplant van sparren wordt deze diagonale as ook nog eens sterk verkort. 13

Maatvoering

Als we de drie belangrijke assen intekenen (originele compositieschema) op een overlay van heden en verleden zijn de belangrijkste maten en verhoudingen te zien. Zo zien we het oostelijke moestuinenstrek langs het huis, met een plaatselijke verbreding achter het huis. Deze verbreding loopt vanaf daar tot waar het park begint en vormt daar een harde grens. Deze verbreding is meteen ook de maat van de horizontale as. Binnen deze as is de waterpartij maatgevend, de buitenbocht krijgt de ruimte.

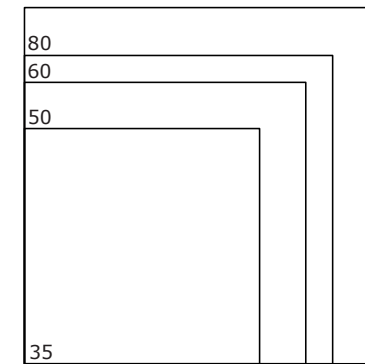
De diagonale as over de weide wordt geleid door de kromming van de waterpartij en de parkrand. Na deze versmalling verbreedt de compositie zich weer, precies op de kruising van de diagonale as met de horizontale as.

Deze maten en assen bieden een ruimtelijk houvast (schema) waarbinnen het programma een plaats krijgt en het herontwerp, gebaseerd op de analyse, vorm krijgt.

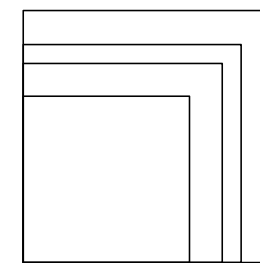

Opp. per aantal woningen

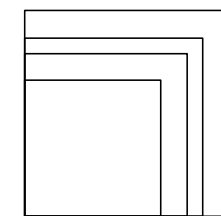
1 laag

2 lagen

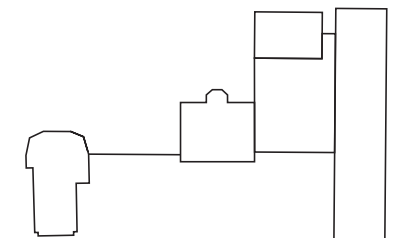
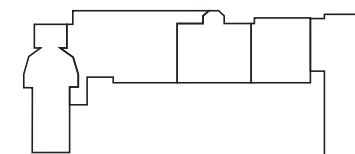
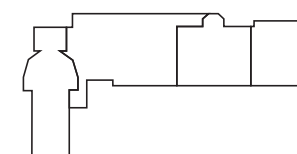
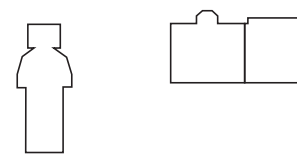
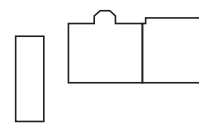
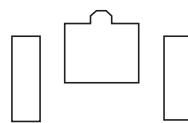
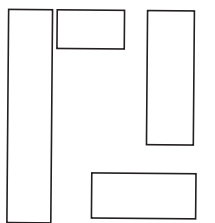

3 lagen

Meest recente concept plattegrond *Woningbedrijf Oirschot en Stegenga Werkplaats voor Stedenbouw*

?

<1772

1772-1906

1906-1908

1910

1931

1957-heden

toekomst?

Inrichtingsopgave

Bij de herontwikkeling van het goedje is voorop gesteld dat een deel van het goed ingericht wordt voor een ouderenzorgfunctie en dat het landschap openbaar wordt. De inrichtingsopgave zal een flinke invloed hebben op het gehele landschap en de totale compositie daarvan en verdient dus extra aandacht.

Het woningbedrijf Oirschot en Stegenga Werkplaats voor Stedenbouw hebben in hun verkenning een minimaal model, maximaal en optimaal model gepresenteerd met een globale ruimtelijke uitwerking. Deze modellen zijn echter allemaal weer verworpen. Het hiernaast geprojecteerde concept is een aanpassing van de eerdere modellen.

Ruimte?

Naast de kaart staan de oppervlaktes van een aantal woningen (vanaf het minimale model (35)) per laag. Het valt meteen op dat de oppervlaktes, zelfs bij drie-laags gebouwen, vrij groot zijn en dan zijn de parkeervoorzieningen niet eens meegerekend. De totale ruimte die beschikbaar is voor nieuwbouw is slechts klein (zie waarderingkaart). Het huis is een monument en dient dus behouden te worden. De kapel is nog geen monument, maar is onlosmakelijk met het goed verbonden en heeft bovendien een bijzondere akoestiek en speciale muurschilderingen. Het is dan ook waardevol de kapel te behouden.

Om het oorspronkelijke compositieschema te herstellen en de architectuur opnieuw te integreren in het landschap kan er niet direct aan/rond het huis gebouwd worden, wat de beschikbare ruimte verder beperkt. Wat er op neer komt dat het maximale model vrijwel gelijk komt te vallen met het minimale model.

Kritiek

Het meest recente concept ontwerp, te zien op de kaart, bestaat uit 62 woningen en heeft een totale oppervlakte van 6430m². Hoewel de vleugels gesloopt zijn, een goede stap in de richting van een samenhangende compositie, schort er veel aan het voorstel.

De vleugels zijn gesloopt, daarvoor in plaats komen echter tuinmuren en een nieuw gebouw. Beide ontnemen nog steeds het zicht en geven de totale architectuur een vreemde, ongebalanceerde uitstraling. Door een verdiepte tuin aan te leggen wordt de architectuur nog verder losgeweekt van zijn omgeving en wordt er geen gebruik gemaakt van de aanwezige kwaliteiten. Hetzelfde geldt voor de appartementen rond het hofje. Door het maken van een hofje wordt er opnieuw een losstaande, introverte ruimte gemaakt die geen relatie heeft met de omgeving. Maar dit is niet het ergste: het geheel staat over de oudst bewaarde structuur van het park (zie waardering) en verkort ook nog eens de belangrijke horizontale as. Door de verkorting van die as verdwijnt het voor-midden-achter principe en daarmee het ruimte makende diepte-effect.

Het is eenvoudig mee te gaan met de uitbouw van het complex zoals dat al jaren is gedaan, maar breken met deze trend levert nieuwe, sterkere kwaliteiten op die gewaardeerd zullen worden door de nieuwe bewoners en de bewoners van Oirschot. Breken met deze trend zal het goedje een nieuwe toekomst schenken, eentje die het zeker verdient. In het volgende hoofdstuk zullen we zien hoe.

H3. Herontwerp

In dit hoofdstuk zal het daadwerkelijke herontwerp gepresenteerd worden. Allereerst zal de de basis van het ontwerp en de daarbij horende ontwerpingrepen belicht worden. Vervolgens kijken we in meer detail naar het ontwerp, de specifieke vormgeving en de functionaliteit.

Ontwerp|

Essentie

Het herontwerp dient te beantwoorden aan de bovengestelde eisen ten aanzien van de inrichting, het programma, maar dient daarnaast ook in lijn te zijn met de visie en de conclusies uit de analyse. Dit is de basis waarop het herontwerp is gefundeerd.

De essentie van het herontwerp bestaat uit het herintroduceren van het oorspronkelijke compositieschema als geraamte waarbinnen de transformatie van het park en de invulling van de inrichtingsopgave vorm krijgen. Bij zowel de transformatie van het park als de inrichtingsopgave vormt de materiële en immateriële historie een belangrijke leidraad, de invulling is echter modern en passend bij de nieuwe functionaliteit.

De belangrijkste ontwerpingrepen, op de structuur bepaling na, zijn enerzijds het opschonen en opruimen en anderzijds het opnieuw verrijken van het park. Met name de verwilderde beplantingsstructuur is duidelijk aan een opschoon- en opfrisbeurt toe. Hetzelfde geldt voor de architectuur en de vele parkornamenten en knutselwerken. Het is zaak hier weer een duidelijk en samenhangend geheel van te maken. Op deze manier blijven de waardevolle elementen behouden, blijft het verhaal van het goed leesbaar en wordt het openbare park op een bijzondere manier verrijkt.

Het goed zoals we het nu kennen wordt niet gekenmerkt door haar diversiteit en afwisseling. Dat was vroeger wel anders, het goed was divers en rijk in functies, beplanting en compositie. Deze rijkdom is een belangrijke inspiratiebron voor het herontwerp. Let wel inspiratiebron, de historie wordt op een moderne manier geïnterpreteerd, vormgegeven en aangepast aan de nieuwe functionaliteit.

17

Plankaart

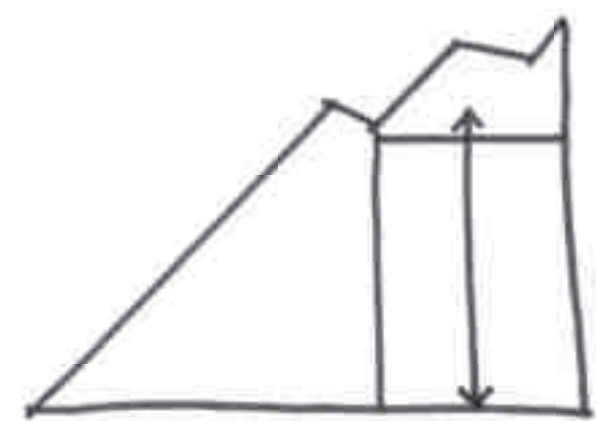
Zoals te zien op de grote plankaart is het herontwerp gebaseerd op de drie assen uit het compositieschema. De noord-zuid as met het huis in het midden is hersteld door het verwijderen van de vleugels, het weghalen van de zicht blokkerende coniferenaanplant en het verder openen van het zicht. De as is nog eens extra geaccentueerd door de geometrische inrichting van het terrein voorlangs de gevel, een verwijzing naar de historische inrichting van dit terrein. Vanuit het huis is er nu onbeperkt zicht op het park, waarbij de halfronde uitbouw een prachtig zicht heeft over de volle lengte van de vijver.

De diagonale as is hersteld door de weides groter te maken en beplanting te verwijderen, met name in de noordelijke weide. Alle vaste paden in de weide zijn verwijderd en vervangen door gemaaide paden.

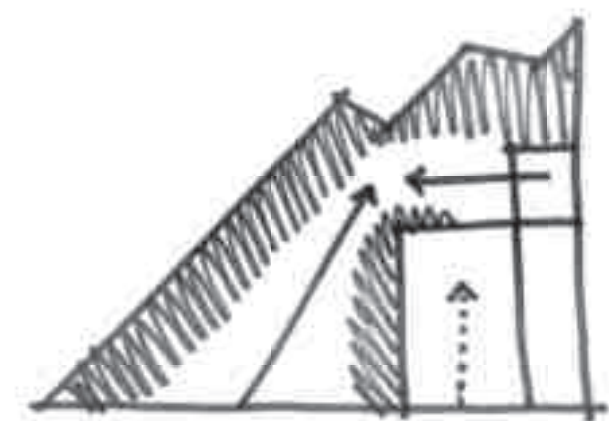
De horizontale as is teruggebracht door het verwijderen van de beplanting tussen de vijver en de weide. Deze as verbindt opnieuw architectuur, boomgaard, park, water en weide met elkaar in een compositie. De nieuwe architectuur profiteert hier optimaal van en heeft mooie, lange zichten over de volle breedte van het goed.

Zometeen zullen we zien hoe de afzonderlijke lagen van het park vorm hebben gekregen, gematerialiseerd zijn en welke beelden we ons daarbij voor moeten stellen.

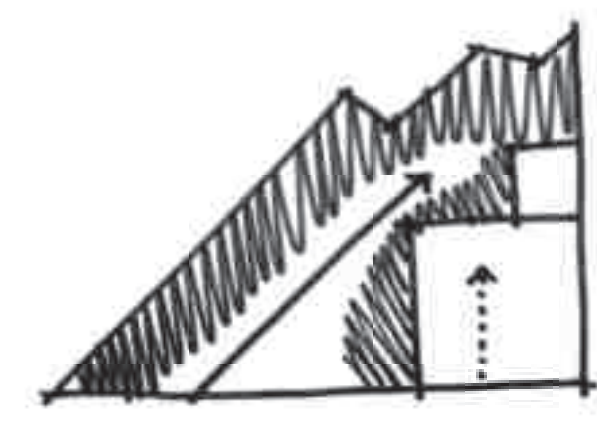
Compositieschema's

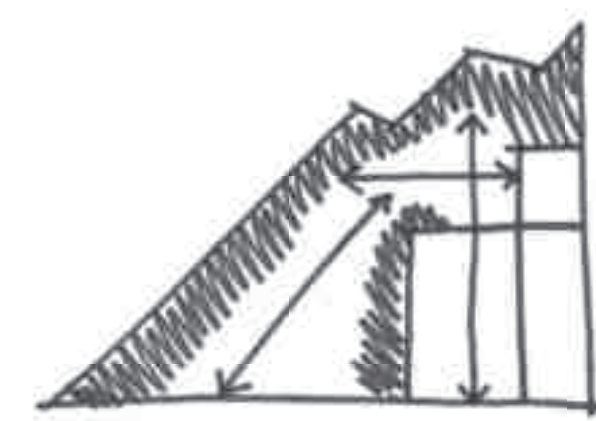
1811-1832

1936

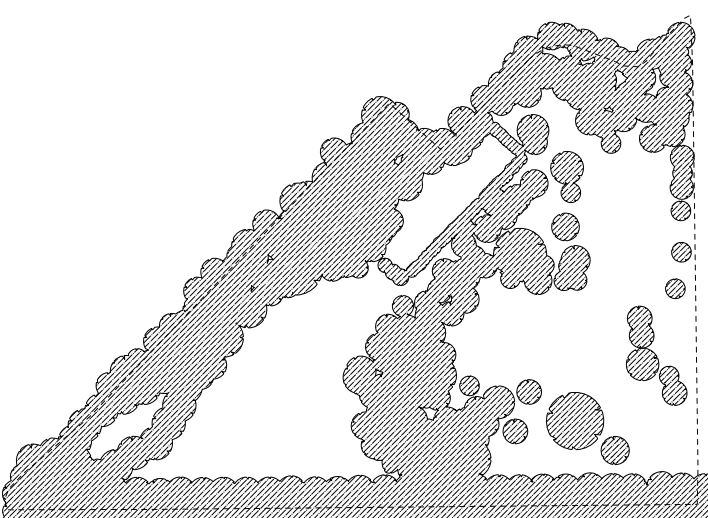
heden

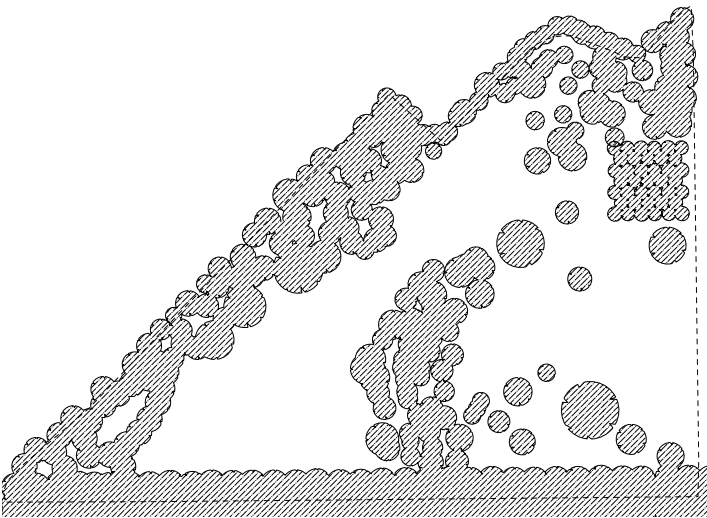
herontwerp

Opschonen!

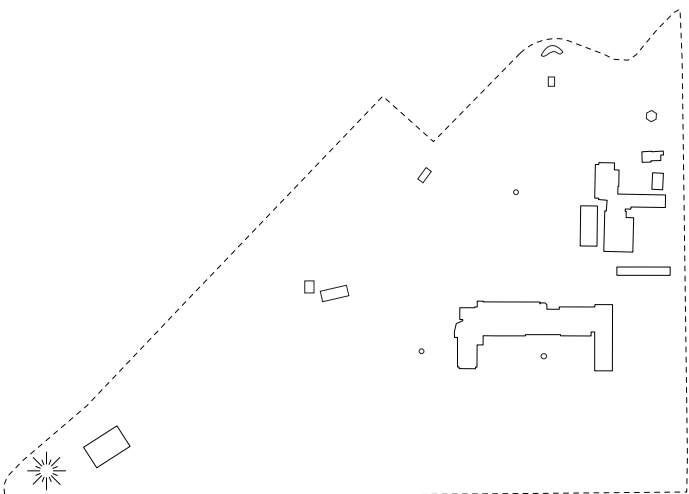
18

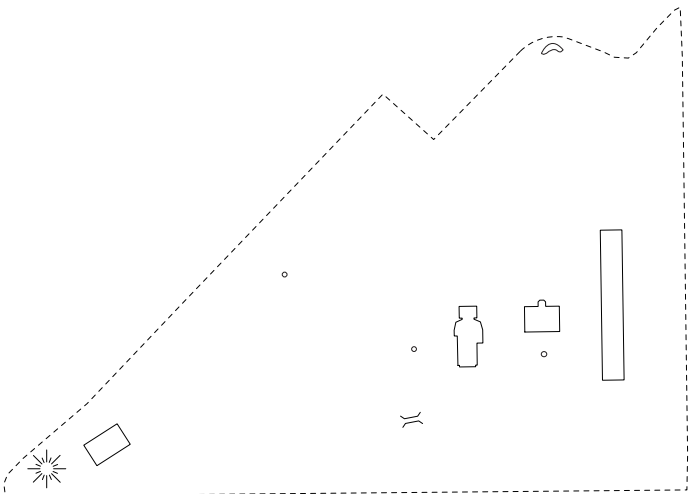
Beplanting heden

Beplanting herontwerp

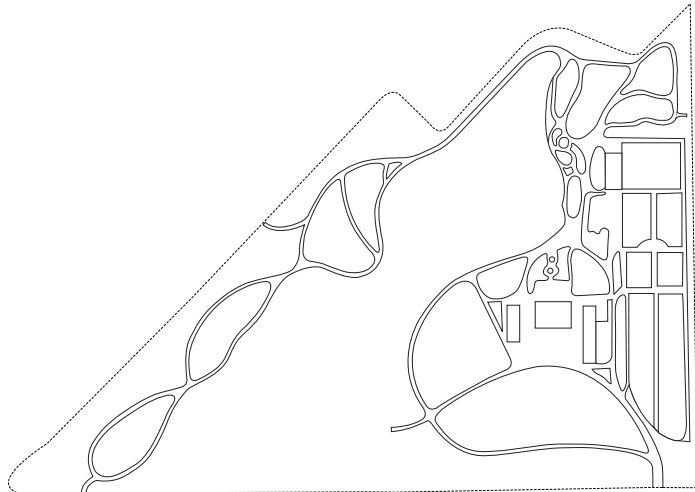

Architectuur en ornamenten heden

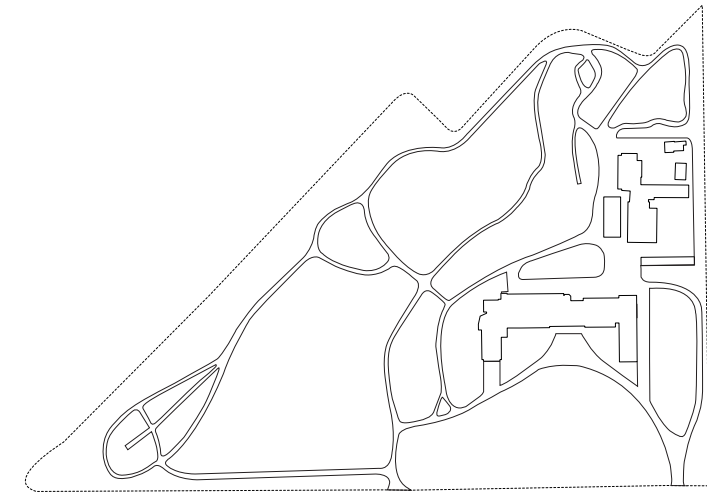

Architectuur en ornamenten herontwerp

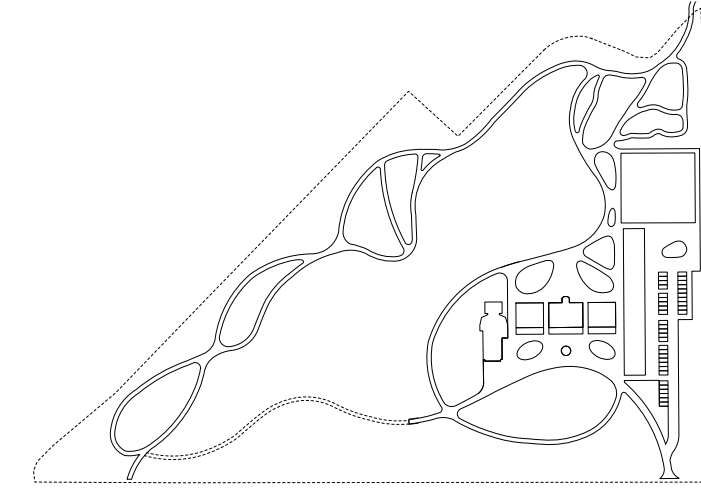
Opnieuw verrijken

Padenstructuur 1904

Padenstructuur heden

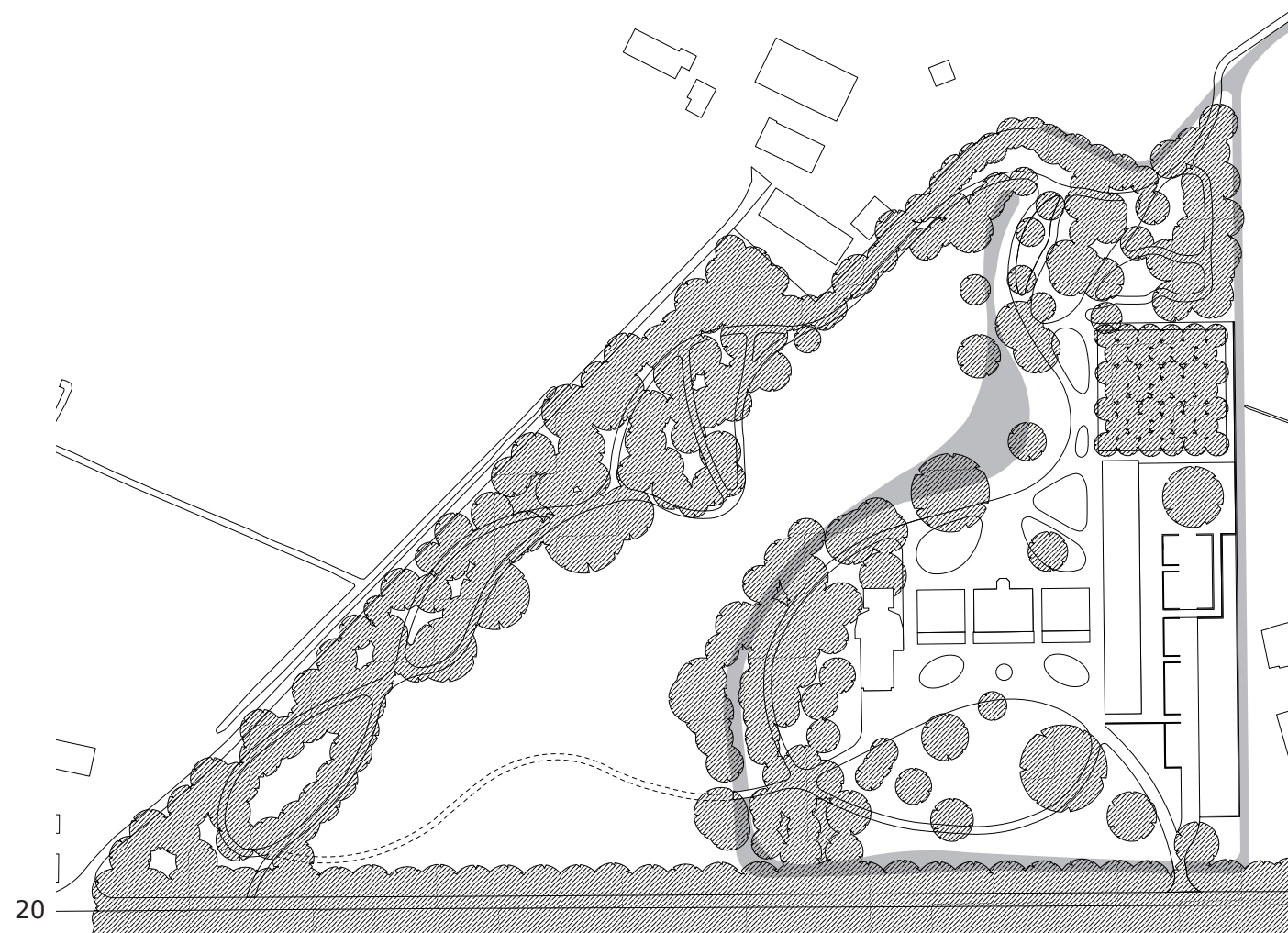
Padenstructuur herontwerp

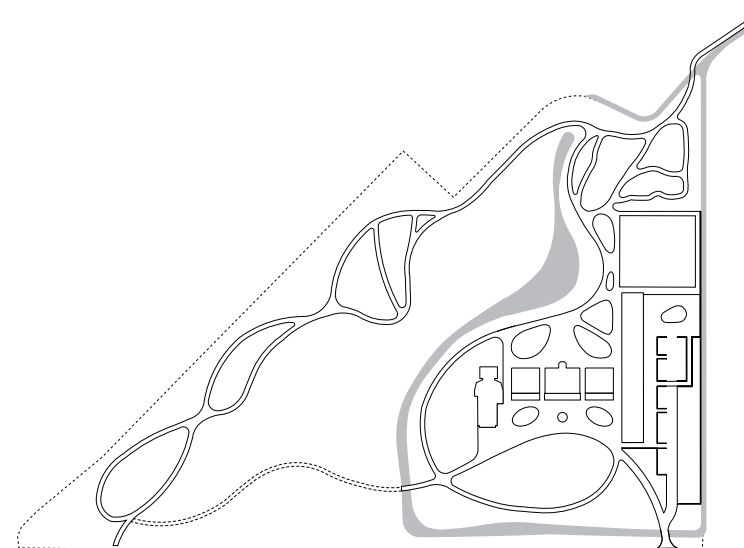
Rijke variatie in beplanting, 1910

Plankaart

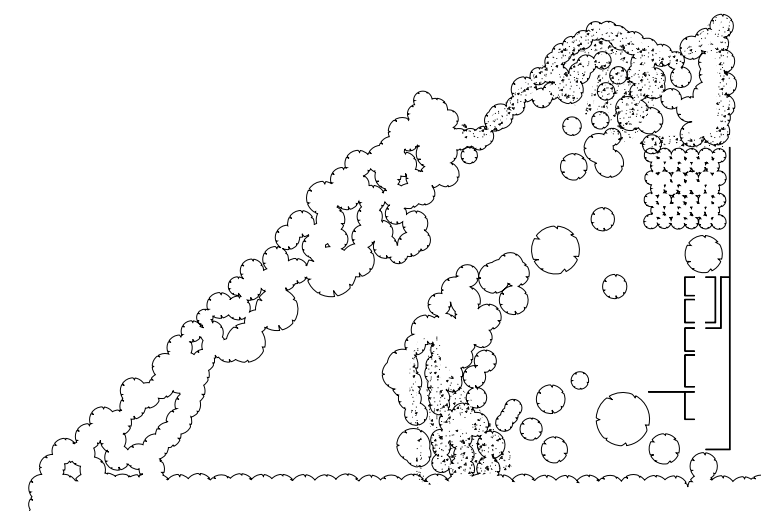

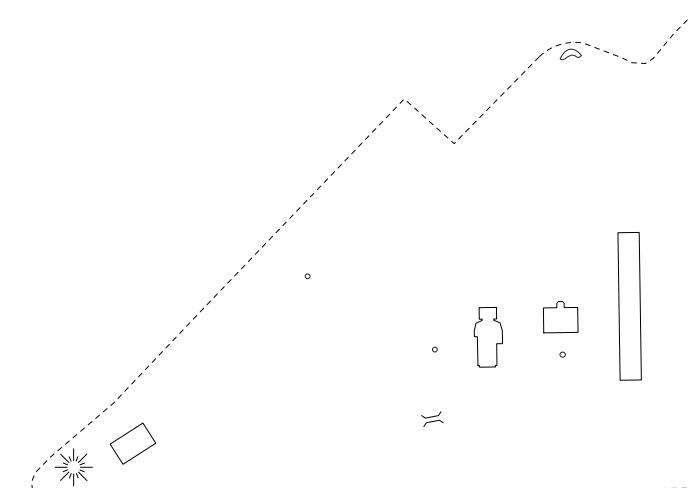
Schematische kaart Groot Bijsterveld herontwerp

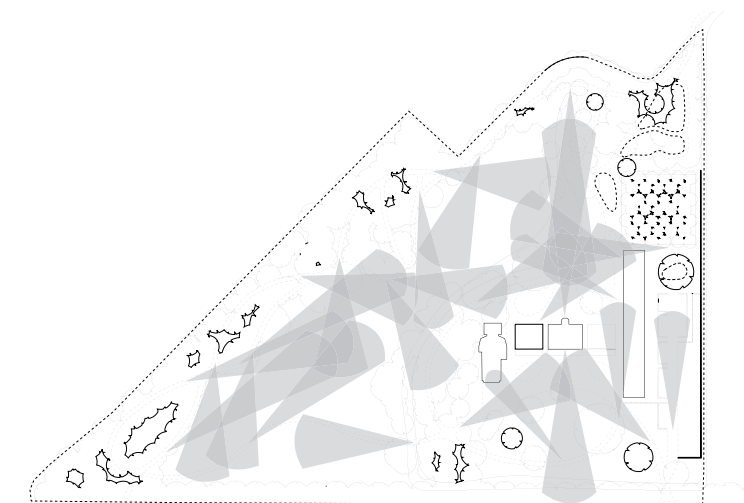
Padenstructuur

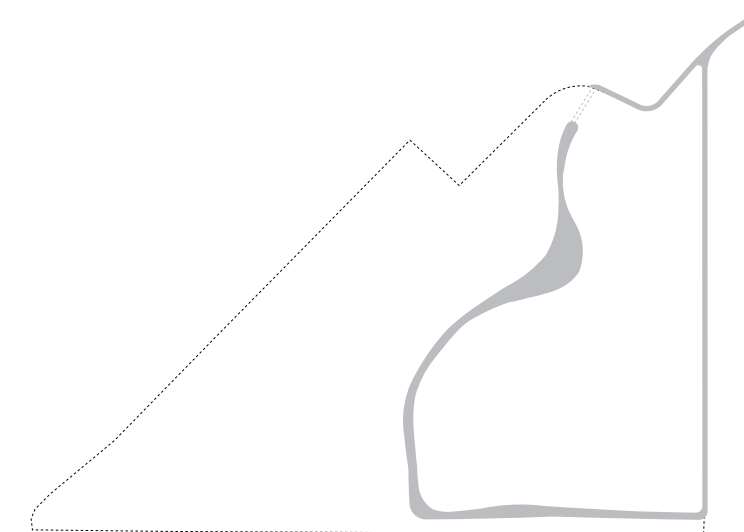
Bepanting

Architectuur en ornamenten

Zichtenlijnen en uitzichten

Water

Paden

De nieuwe padenstructuur is in hoge mate gebaseerd op de originele padenstructuur. Deze padstructuur vormt een mooie, afwisselende rondwandeling met verschillen in licht en donker, open en besloten en biedt goede zichten over het goed. Nu is het beloop echter verfraaid en aangepast aan de nieuwe functionaliteit en zijn nieuwe zichten opgenomen in de wandeling. Verschillende paden zijn verdwenen, maar meer paden nog zijn toegevoegd. De verharde paden lopen rond de waterpartij en om de weide. In de weide zelf worden de paden ingemaaid. De bewoners bepalen zelf het traject van de paden, ieder jaar opnieuw.

De materialisering van de paden wijkt duidelijk af van wat er nu is en past bij de transformatie van het goed naar een openbaar park. De paden van geel dolomiet vormen mooie linten in het groen en leiden als vanzelf de bezoeker door het park. Door de consequente toepassing van geel dolomiet over het gehele goed wordt de eenheid en samenhang extra benadrukt. Omdat het terrein rond het huis en de nieuwe architectuur een logistieke functie heeft wordt hier dolomiet asfalt toegepast.

Het terrein oostelijk van het nieuw gebouw is behalve als moestuin en parkeervoorziening ook ingericht als een ontmoetingsruimte voor de bewoners. Het ligt afzijdig van de doorgaande paden en biedt zo rust. Deze plek krijgt een afwijkende verbijzonderde materialisering (grijze leisteen) om het verschil tussen openbaar en semi-openbaar te benadrukken. Het pleintje met de boom is behalve ontmoetingsplek ook een gemakkelijk keerpunt voor de auto.

Beplanting

Bomen en heesters

Een belangrijke kwaliteit van het goed zijn de vele fraaie en grote bomen. Veel van deze bomen hebben nu echter niet meer de ruimte en komen zo niet meer tot hun recht. Een belangrijke ingreep is dan ook het opschonen van het bomenbestand. Door dit goed te doen kan de compositie en ruimtebeleving eenvoudig verbeterd worden. Met name op het voorterrein en langs de vijver worden de solitairvrijgezeten om ze optimaal tot hun recht te laten komen. Alleen de boomgaard en slechts enkele bomen worden nieuw geplant.

De ondergroei van heesters verdient ook een rigoureuze snoeibeurt en wordt beperkt tot enkele concentraties. In het zuiden langs het water om het bosbeek karakter te versterken en de overgang naar de open weide te dramatiseren. In het noorden op historische basis en om het donkere karakter te versterken. De nieuwe aanplant van heesters sluit aan op het huidige bestand en bestaat uit hulst, taxus en rododendron, met plaatselijke kleurrijke concentraties van magnolia en sering. (Specifieke soorten nog verder uit te zoeken)

Heesters en vaste planten

Voor het huis liggen ovalen bloemperken die jaarlijks door de bewoners zelf beplant kunnen worden. In de plantsoenen direct naast het huis en rechts langs de entreeweg staat en gevarieerde beplanting van lage heesters en rozen. Tegen de gevel van het huis zal klimroos groeien.

Het terrein voor en achter het huis en het terrein langs het water tot waar de boomgaard eindigt is perfect onderhouden. Het gazon is groen en kort gemaaid, in dit groene tapijt staan de solitaire bomen. De vijf plantsoenen achter het huis zijn niet vlak en hebben een golvende, ietwat bolle vorm.

Weide

De beplanting rond de weide heeft een bosachtig karakter met een strooisel bovenlaag. De weide zelf zal ingezaaid worden om zich zo tot een bloemrijk grasland (glanshaver verbond) te ontwikkelen. In dit bloemrijk grasland zullen paden en 's zomer een trapveldje/zonneweide gemaaid worden. De weide kan ook tijdelijk gebruikt worden voor de huisvesting van een kinderboerderij.

Moestuin

Op de oude plek waar voorheen de moestuinen lagen, worden opnieuw een moestuin en een boomgaard gerealiseerd. Beide zullen op initiatief van de bewoners beplant en verzorgd worden, zoals ook de paters dat ooit gedaan hebben. De oogst kan door de bewoners zelf worden gegeten of worden klaar gemaakt in het grand café. Op het smalle stuk zullen verschillende bessen en kruiden geplant worden. De boomgaard is openbaar toegankelijk en is een heerlijke plaats om bijvoorbeeld te picknicken. De moestuin kan samen met de nabijgelegen basisschool worden onderhouden in het kader van natuureducatie en kan tevens de interactie tussen senioren en kinderen versterken. Bijzonder educatief is het om een aantal vergeten groenten in de tuin te kweken. De moestuinen zijn intern ontsloten door middel van graspaden.

Architectuur en ornamenten

Architectuur

22 Van het ensemble van gebouwen blijven alleen het huis en de kapel bewaard. De vleugels zijn een relict van de bouwwoede in de 20ste eeuw en passen niet binnen de algehele compositie. Daarbij is de architectuur niet fraai te noemen. Het zou een verrijking voor goed en huis zijn om de vleugels te slopen.

Voor de nieuwbouw is een duidelijke visie verwoord, waarbij het integraal deel uitmaken van het goed een erg belangrijk criterium is. De bebouwing dient niet weggemoffeld te worden, maar hoort een kwaliteitsverhogende toevoeging te zijn. Voor het herontwerp is gekozen voor één groot gebaar in de vorm van één lang strek. Dit strek past perfect binnen het compositieschema en geeft goede mogelijkheden tot mooie architectuur. De nieuwbouw gaat de interactie aan met de omgeving en maakt deel uit van die omgeving. Binnen deze nieuwbouw kunnen 35 woningen gerealiseerd worden. Als referentie voor zulk een groot gebouw is het ontwerp van Claus en Kaan voor de nieuwbouw op Landgoed Bouvigne in Breda een goed voorbeeld. Sowieso zou de eenvoudige en minimalistische ontwerpstijl als die van Claus en Kaan het goed sieren. Een te geprononceerde architectuur zou ongepast zijn. Het parkeren is op het maaiveld gepland om kosten te besparen.

Het is belangrijk voor zowel het huis als de kapel om een herbestemming te krijgen. Het huis kan goed dienst doen als ontmoetingsruimte met een grand café. De ruimte direct achter het huis kan dan prima dienst doen als terras. Daarnaast kan in het huis een VVV folderpost worden geïnstalleerd, waardoor het goedje functioneert als knooppunt in fiets- en wandelroutes. Om geld aan te trekken kan het huis deels ook ingericht worden tot luxe kantoor.

De kapel vervult nog steeds een religieuze functie, ook in de toekomst kunnen missen in de kapel gehouden worden. Met de transformatie van het park zal de aantrekkelijkheid als trouwlocatie toenemen. Naast en tegelijkertijd met deze religieuze functie kan de kapel gebruikt worden voor concerten en zangcursussen en kunnen er tentoonstellingen gehouden worden.

Ornamenten

De belangrijkste en fraaiste ornamenten blijven vanzelfsprekend behouden. Zo blijven de

Lourdesgrot, de Calvarieberg, de begraafplaats en het Montfortbeeld behouden en vormen ze bijzondere sieraden in het park.

Ook worden er nieuwe ornamenten toegevoegd. Een brug, geïnspireerd op de gotiek, zal de nieuwe oversteek over het water worden. Uit de cortenstalen reling zal het motto van de paters Montfortanen gestanst worden als een blijvende herinnering aan die tijd.

Aan de westzijde van de weide zal een nieuw ornament in de vorm van een speeltoren geplaatst worden. De speeltoren zal een natuurlijke uitstraling hebben en naadloos opgaan in de omgeving.

Zichtlijnen en uitzichten

Door een weloverwogen combinatie van de aanpassing van de padstructuur, het aanpassen van de architectuur en het opschonen van de beplanting zijn er veel zichten heropend en zijn nieuwe zichten ontwikkeld. Veel zichten hebben een duidelijke voor-midden-achter compositie en laten zo diepte zien. De afzonderlijke onderdelen van het goed zijn allemaal met elkaar verbonden door zichtlijnen en zichten. Op deze manier is meteen ook vormgegeven aan het compositieschema en is de weide opnieuw integraal deel van het geheel.

Water

De waterpartij blijft uiteraard behouden en zal uitgebaggerd en opnieuw beschoeid worden. De beschoeiing is vrijwel onzichtbaar maar geeft de vijver toch een strakke belijning. Door de heester aanplant zal het bosbeek karakter in de onderste helft van het goed versterkt worden. Het vijvergedeelte krijgt meer maat door de oevers vrij te maken en gazon aan te leggen. In het noorden, de bron van het water, neemt de heester beplanting toe en staan kleurrijke rododendrons dicht langs de oever.

De gehele waterstructuur is doorgetrokken langs het goed en wordt, indien mogelijk, verbonden met de nieuw aan te leggen beek op de eng. Op deze manier kan het water enige circulatie meegegeven worden. Ook een kleine fontein kan de circulatie vergroten.

Meubilair

Het nieuw parkmeubilair bestaat uit banken, prullenbakken en verlichting. Bij het park horen eenvoudig vormgegeven, robuuste parkbanken en prullenbakken. De prullenbakken staan altijd in de directe nabijheid van de banken. De banken zijn op aantrekkelijke plaatsen gesitueerd en bieden mooie zichten. De banken zijn op veel plaatsen geclusterd om zo de interactie tussen de bezoekers te bevorderen. Enkele banken staan op rustige, besloten en intieme plaatsen en bieden gelegenheid tot contemplatie en mogelijk gebed.

De verlichting is beperkt tot het aanschijnen van het huis en de grote beuk voor het huis door schijnwerpers in de grond. Het park is niet verlicht.

Wandelingen

De padenstructuur beschrijft verschillende rondwandelingen met verschillende lengtes en thema's. De padstructuur is in het noorden aangesloten op de te realiseren kerkepaden op de eng. Op deze manier maakt het goedje deel uit van een wandeling door Oirschot en directe omgeving.

De wandeling die het gehele goed bestrijkt laat het verhaal en de geschiedenis van het goedje zien onder de Montfortanen. De route leidt door de moestuin en de boomgaard langs de religieuze ornamenten naar de kapel. Deze route biedt gelegenheid tot contemplatie en gebed, maar ook tot educatie. Een kleine folder zou de belangrijkste punten kort kunnen toelichten.

Naast deze wandelingen is de padstructuur, met name rond de architectuur, zo aangelegd dat er veel verschillende “blokjes om” gemaakt kunnen worden. Deze blokjes om zijn met name aantrekkelijk voor de senioren die slechter ter been zijn en voor de jongste (klein)kinderen.

Educatie

Zoals al eerder aangestipt kan het goedje prima dienst doen om de educatie van de jeugd en de bewoners van Oirschot te verrijken. De jeugd kan in het park de natuur van bos, weide en water bekijken. Waarbij de leden van IVN Oirschot de educatie kunnen verzorgen en zelf onderzoek kunnen doen naar bijvoorbeeld de ontwikkeling van het bloemrijk grasland. De bewoners kunnen samen met de nabijgelegen basisschool de moestuin inrichten en onderhouden. De kinderen werken zo in de open lucht, leren meer over hun voedsel, leren samenwerken en communiceren met leeftijdsgenoten en senioren.

Behalve deze natuureducatie kan het goed ook gebruikt worden om mensen te vertellen en doceren over haar historie en de historie van Oirschot. En natuurlijk ook over de religie en het missionarisch werk. Waarbij plaatselijke mythen en sagen gebruikt kunnen worden om het verhaal aan te kleden en aantrekkelijk te maken voor de jeugd.

Paden en materialisering

Dolomiet asfalt
Is asfalt vermengd met dolomiet. Het mengsel lijkt als twee druppels water op dolomiet, maar kan intensiever en zwaarder gebruikt worden. Daarom ligt het bij de ingang en de parkeerplaatsen.

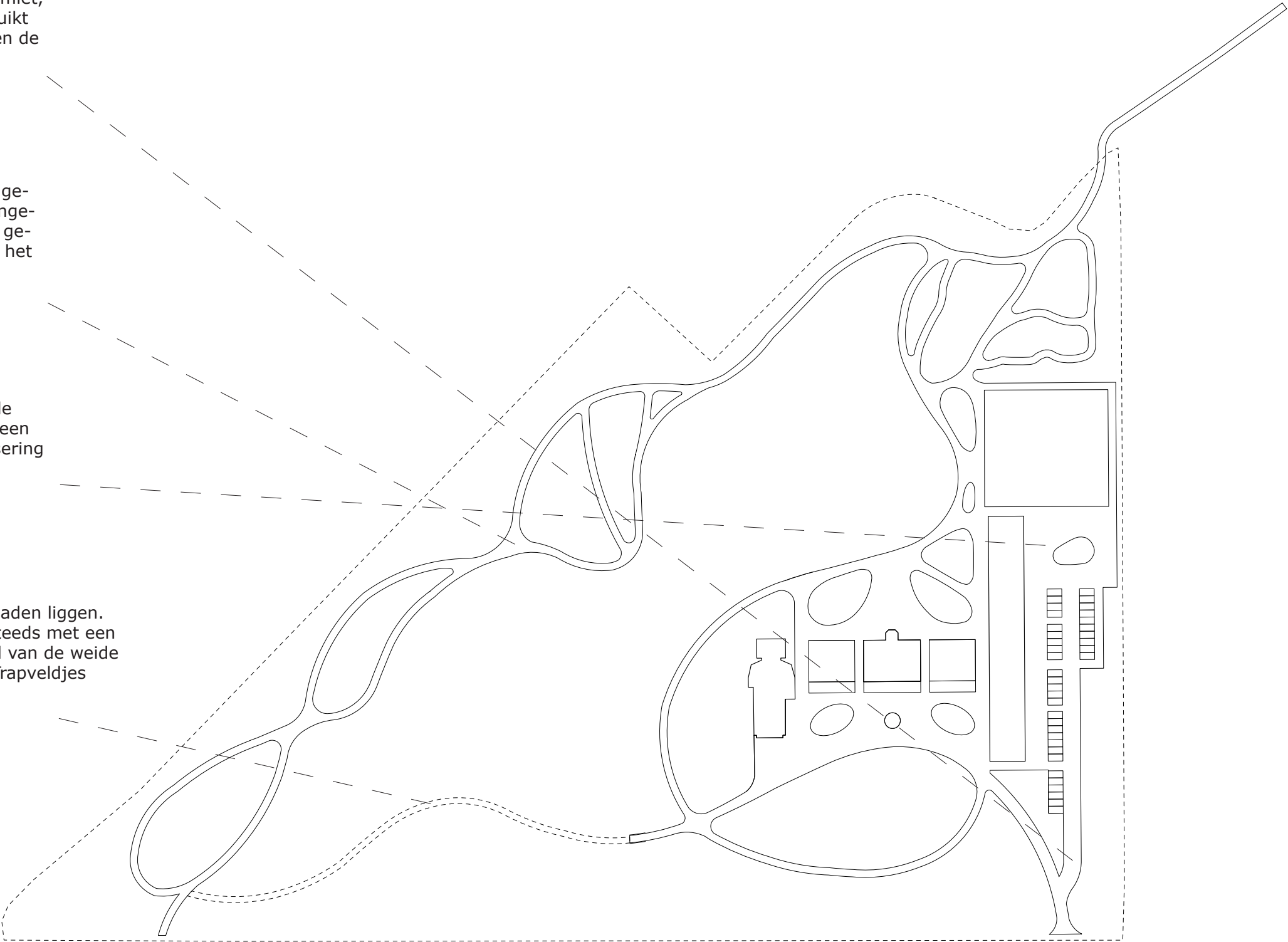
Geel dolomiet
Geel dolomiet is een halfverharding die gebruikt zal worden voor de paden. De slingerende paden worden door de gele kleur geaccentueerd; ze zullen als gele linten in het groene landschap liggen.

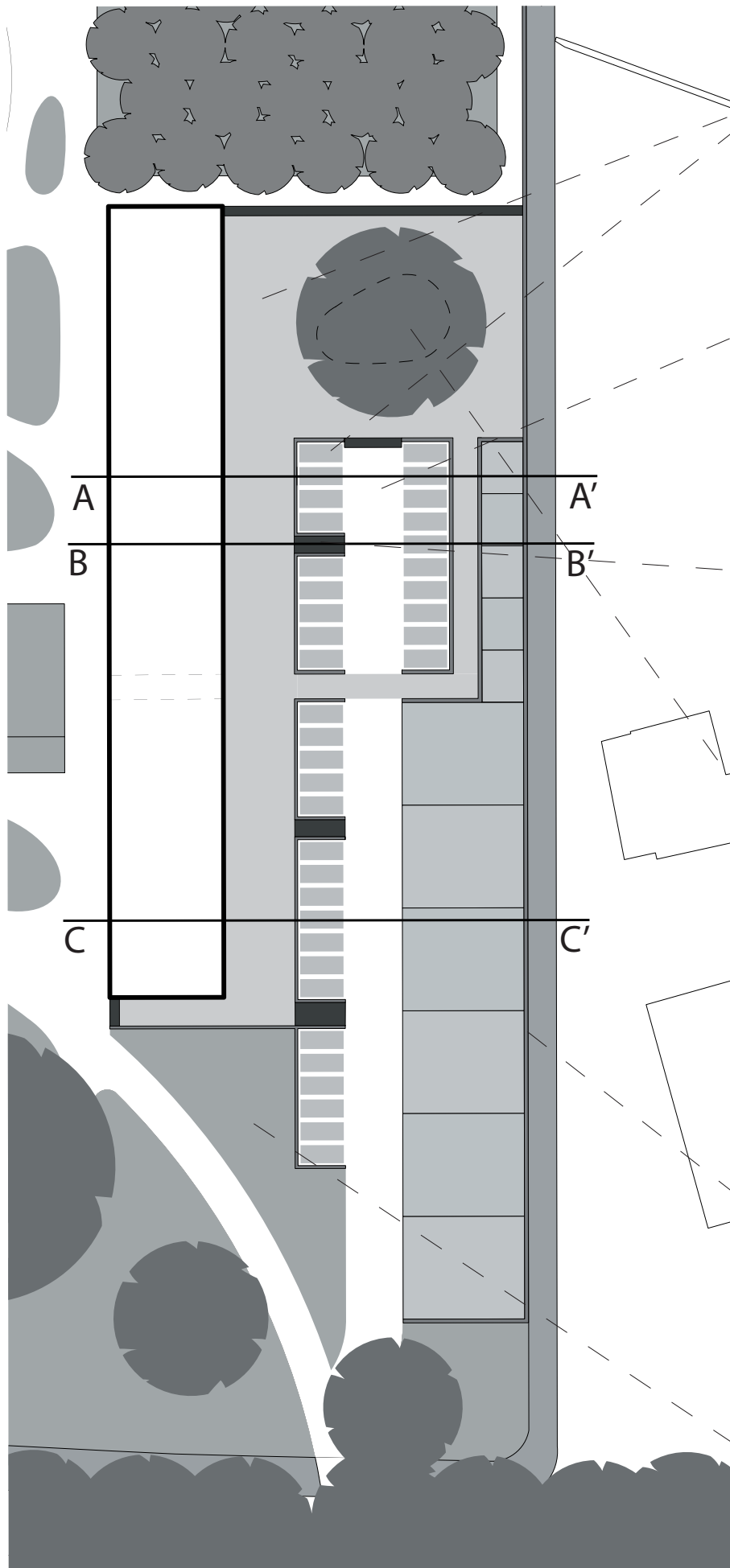

Grijze leisteel (grobouchardeerd)
Grijze leisteel zal voor het pleintje en de parkeervakken gebruikt worden. Het is een bijzondere, maar toch sobere materialisering die past bij het goed en haar historie.

Gemaaide paden
In de weide zullen geen vaste paden liggen. De paden worden ingemaaid, steeds met een wisselende route, door een deel van de weide of zelfs door de gehele weide. Trapveldjes kunnen ook ingemaaid worden.

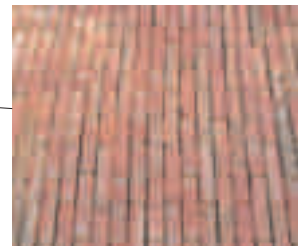

Leisteen

Dolomiet asfalt

Gebakken klinker (waal-formaat)

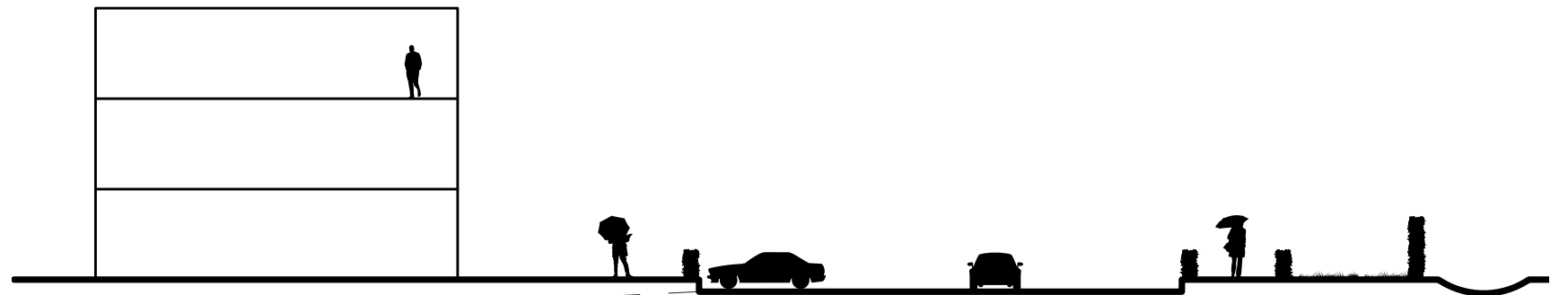
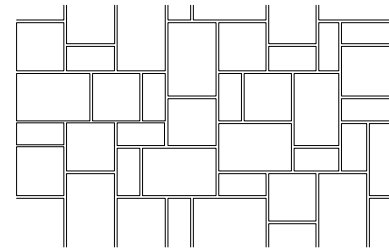
Robinia pseudo-acacia

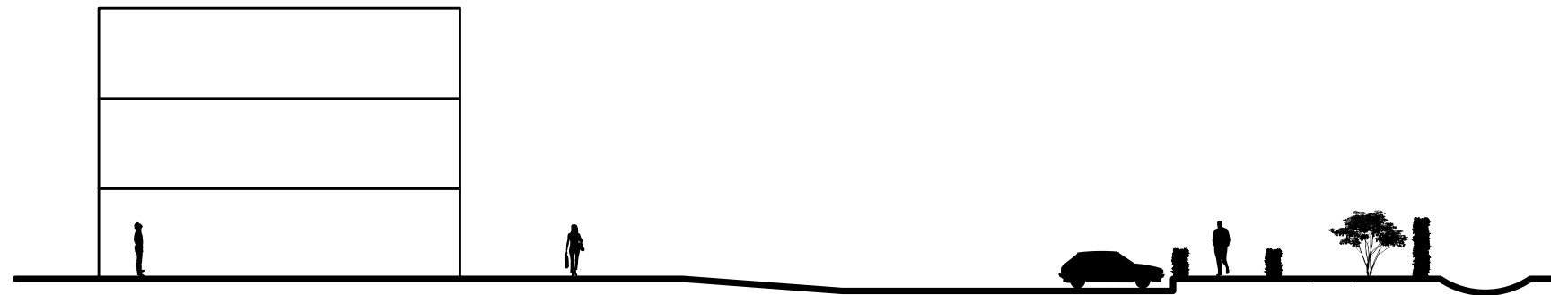
Taxus baccata

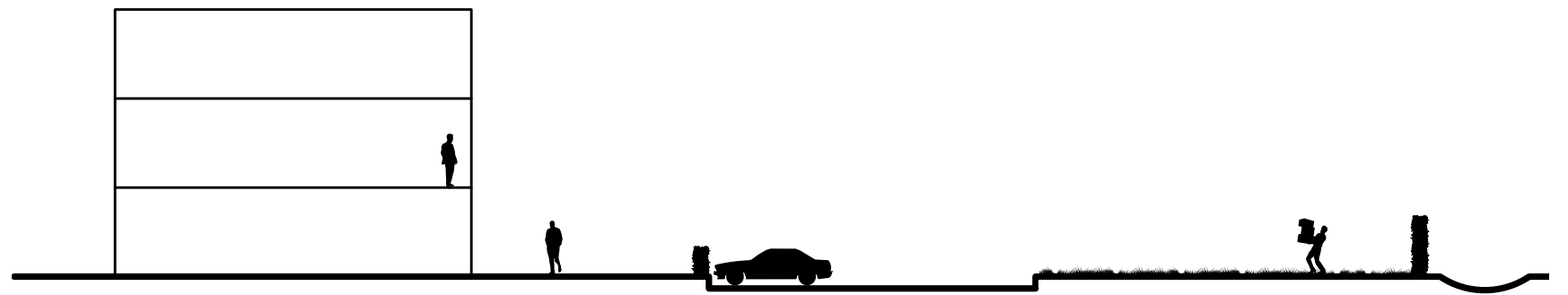
Heester border

Doorsnede A-A'

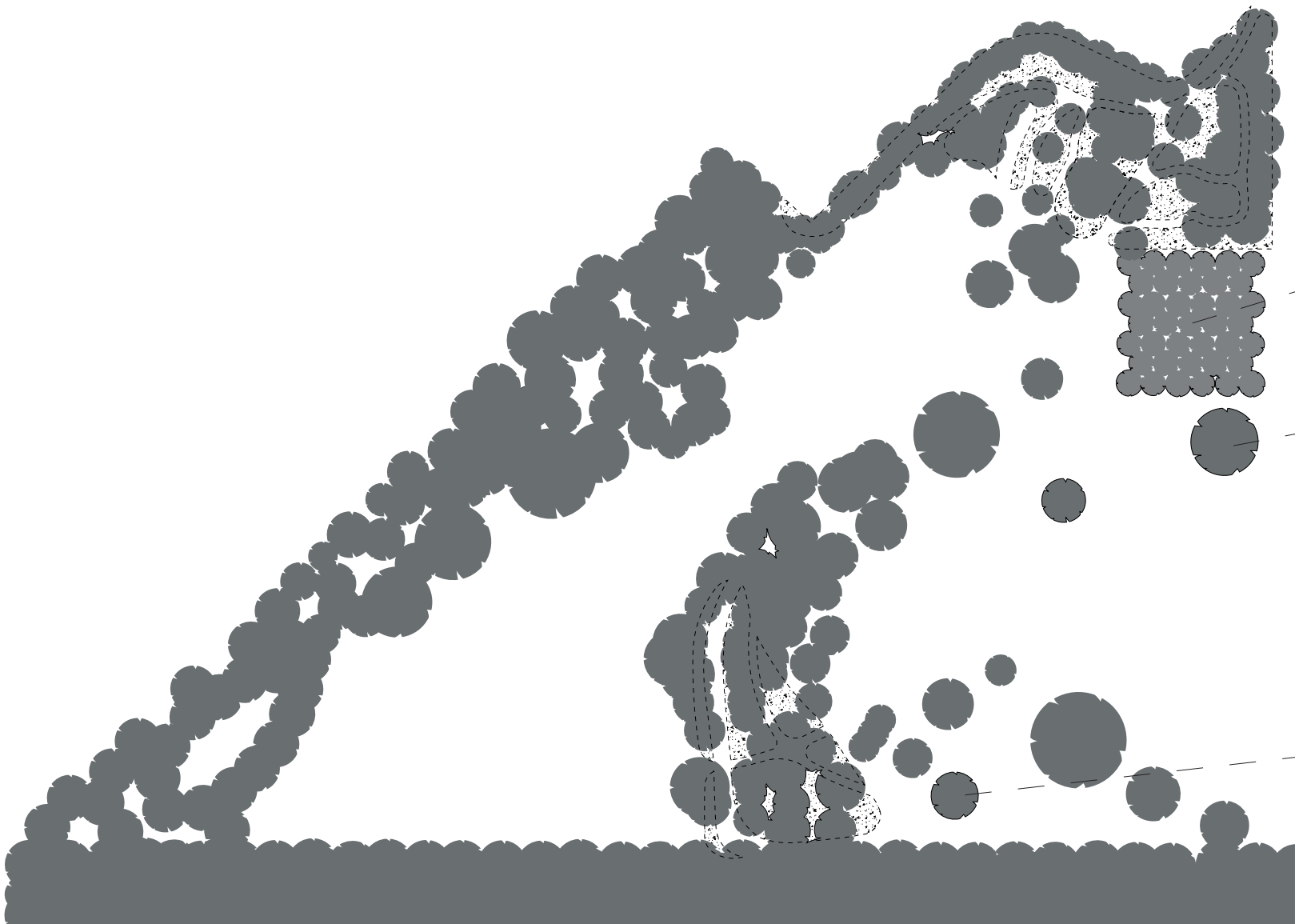
Doorsnede B-B'

Doorsnede C-C'

Beplanting

Bomen en heesters

Opgaande beplanting en heesters (patroon), omlijnde bomen zijn nieuw

Heesters

Hulst

Rododendron

Taxus

Bomen

Kersenboomgaard

Robinia pseudo-acacia

Treurbeuk

Treurbeuk en zicht op kapel (1925), hersteld in herontwerp

In kleine concentraties:

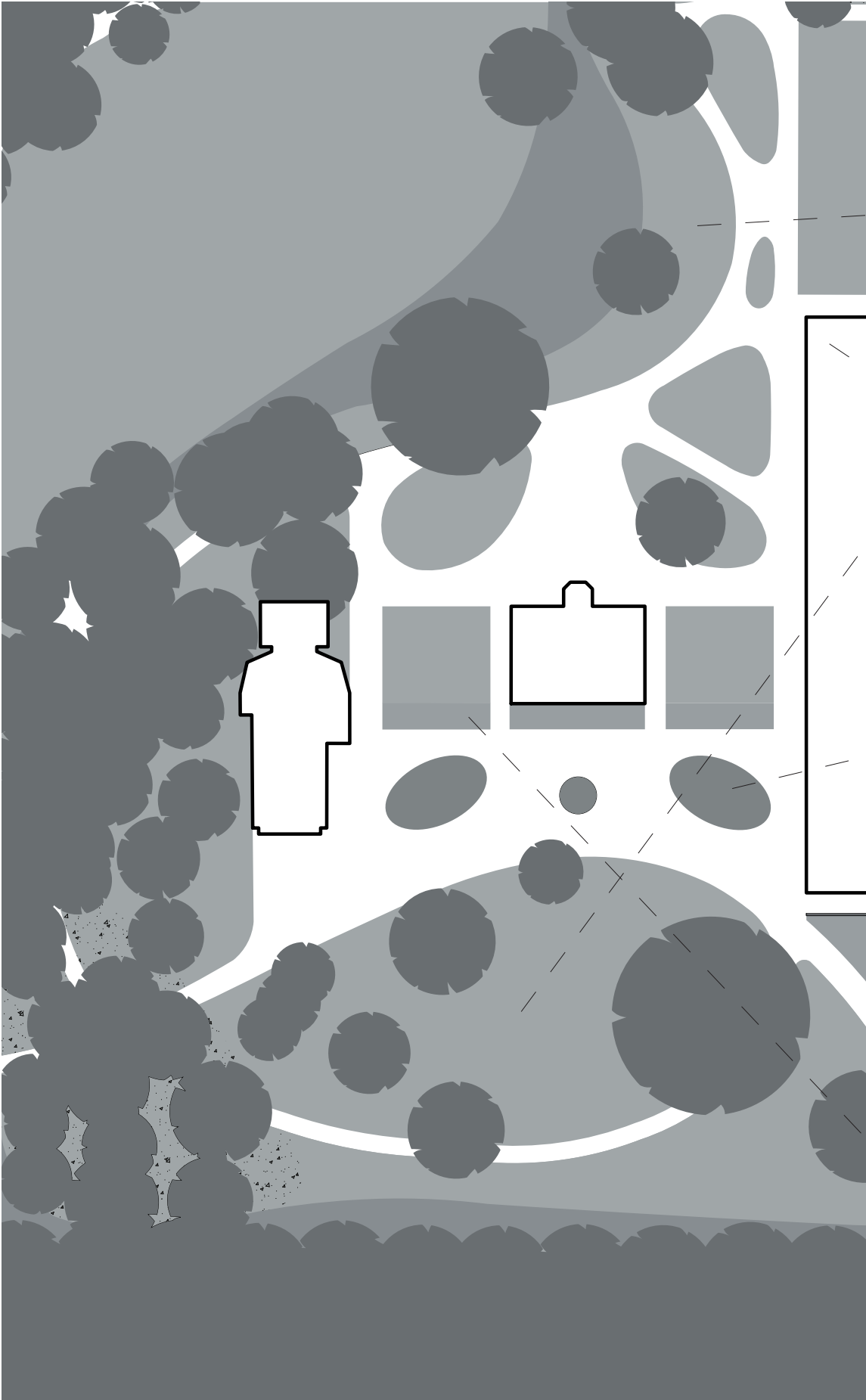

Magnolia

Sering

Voorterrein en huis

28

Gazon

Gazon en solitaires (voorterrein)

Waterkant

Inrichting voorterrein (1918)

Licht bolle en glooiende grasplantsoenen achter het huis

Kleurrijke plantsoenen voor het huis

Samen aan het werk (1910)

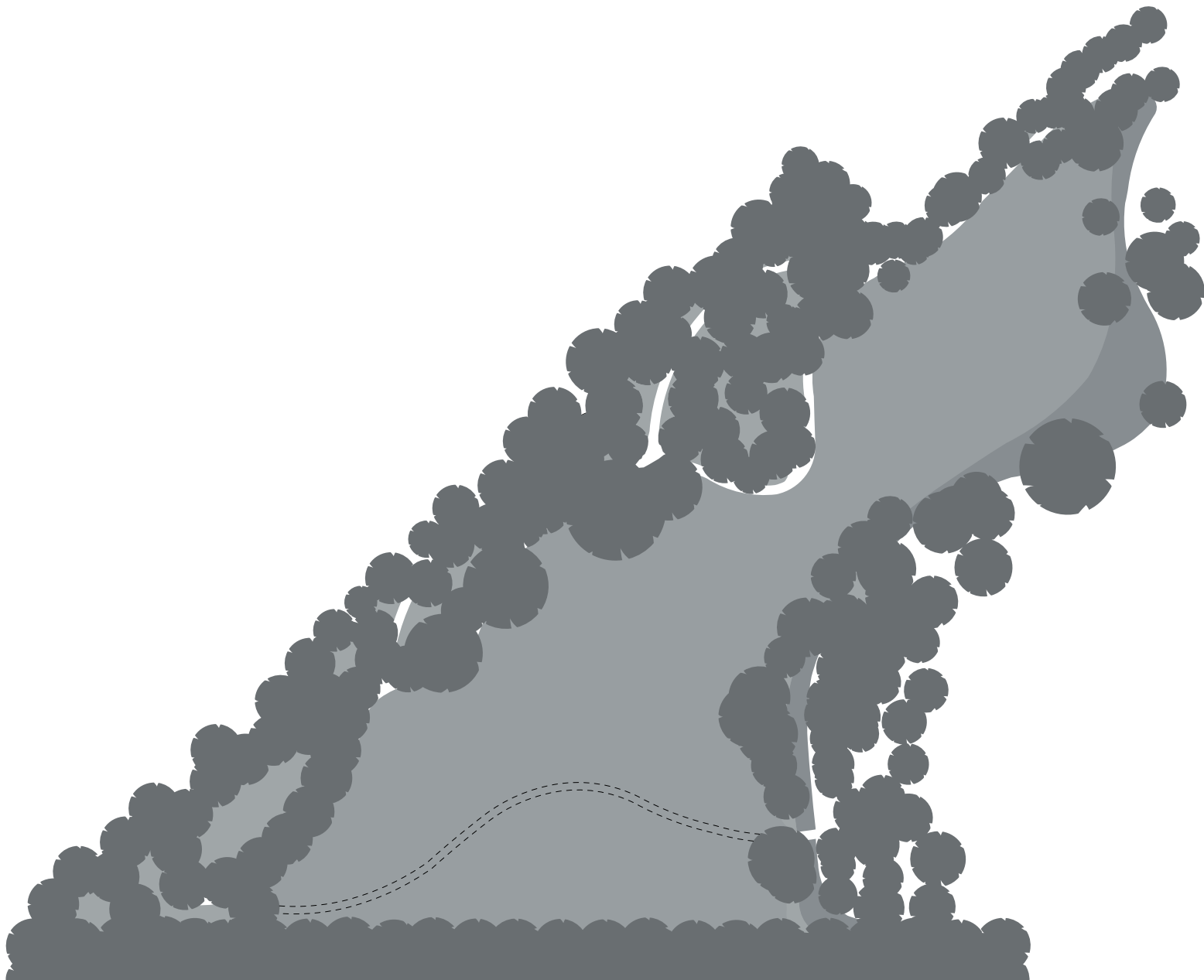

Gemengde heesterborders

Rozen, ook tegen de gevel van het huis

Weide

Weide en beplanting daaromheen

Zicht over de weide naar het noorden

Gemaaide paden en trapveldje

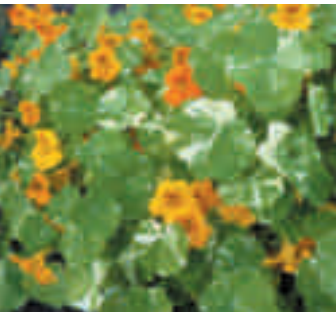
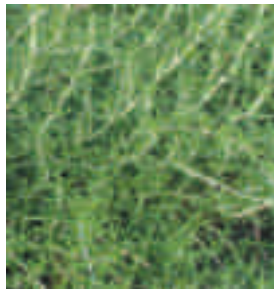
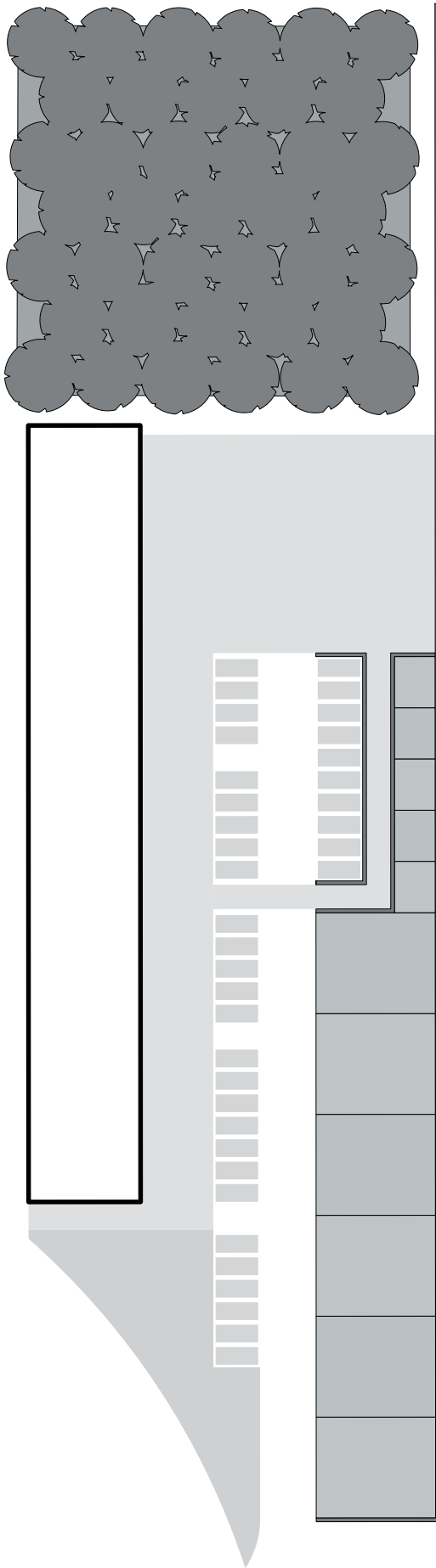

Bloemrijk grasland (glanshaver)

Natuureducatie en kinderboerderij

Moestuin

Architectuur en ornamenten

Architectuur

Huis en bijgebouwen in 1903

Kapel in 1925

Huis uit 1772

Neogothische kapel uit 1910

Referenties nieuwbouw

Kantorencomplex, Claus en Caan, Landgoed Bouvigne Breda

Gemeentehuis, Claus en Kaan, Tynaarlo

Functies kapel en huis

Kapel

Concerten

Tentoonstellingen

Huis

Gemeenschappelijke ruimte

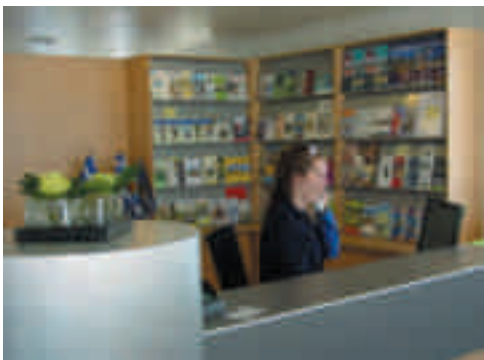
Trouwen

(Zang)cursussen

Grand café

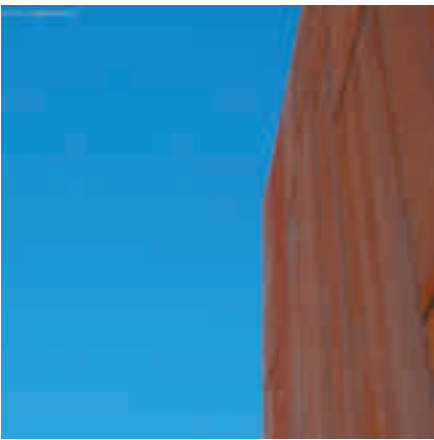
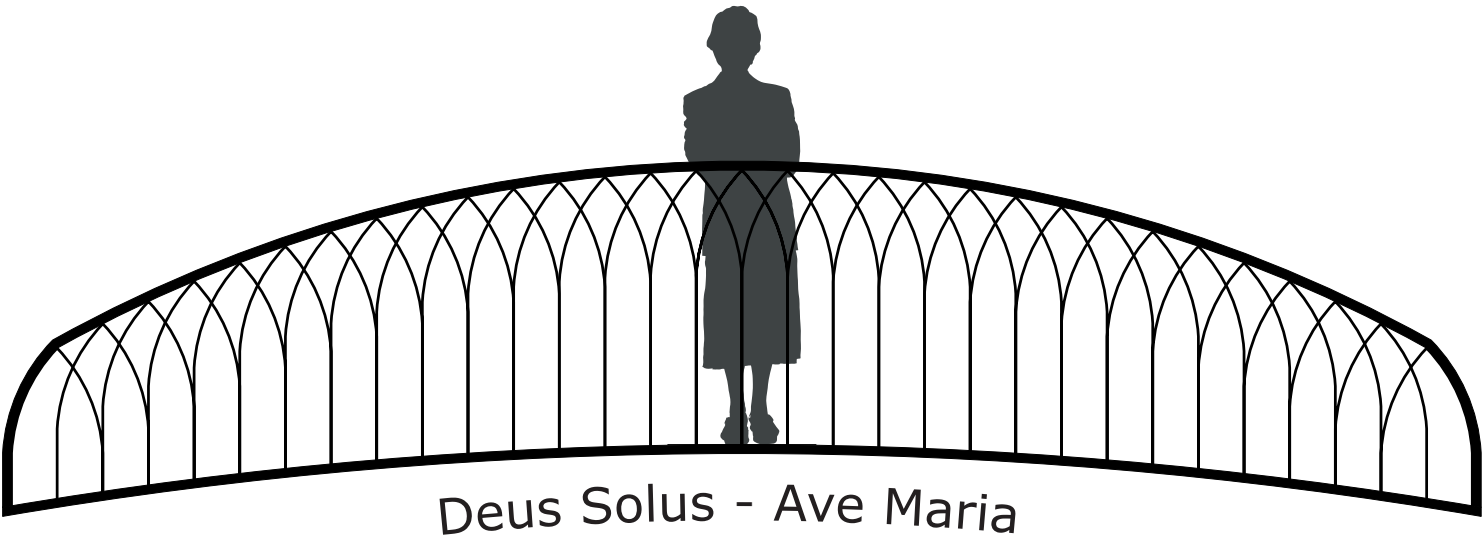
VVV folderpost

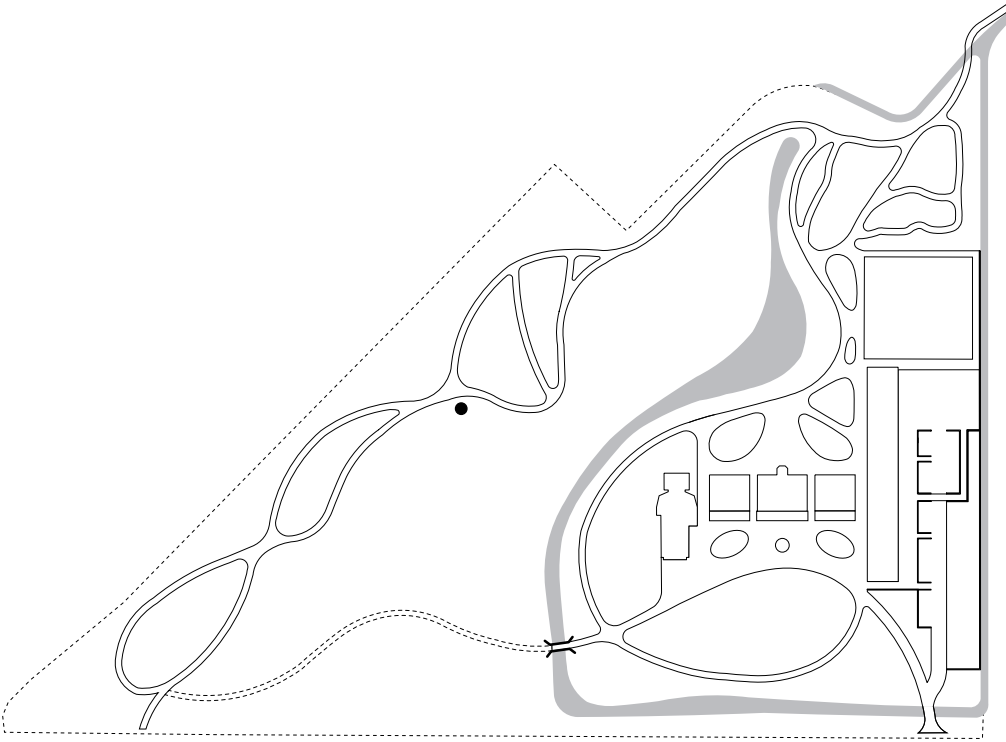
Terras

Toegevoegde ornamenten

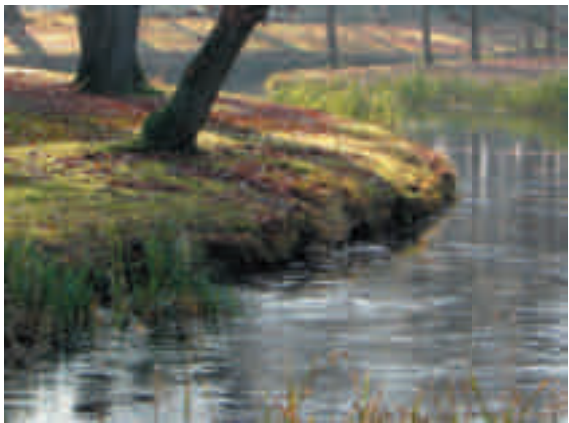
Cortenstalen brug met houten loopvlak, motto van de Montfortanen ingestanst

Klimtoren, ontwerp naar Rehwaldt Landschaftsarchitekten Dresden, Waldkirchen, Duitsland

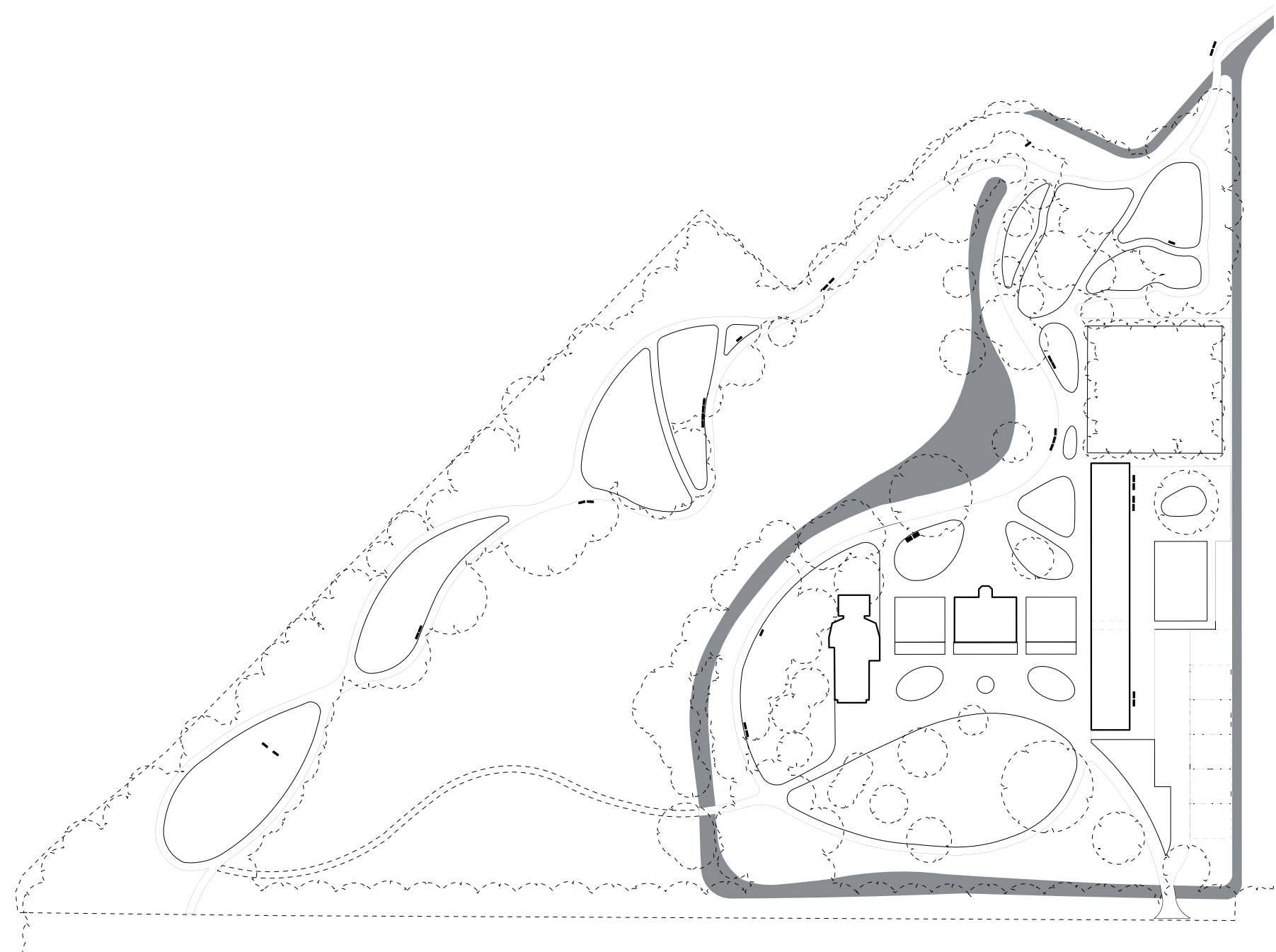
Water

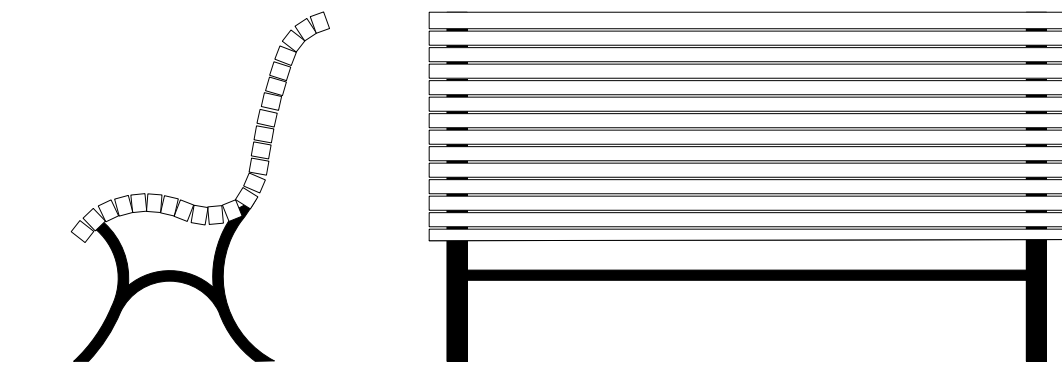
Onzichtbare beschoeiing

Meubilair

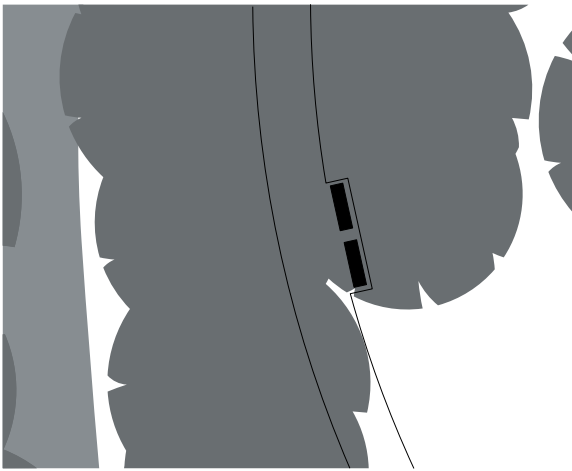
Positionering van de banken

Ontwerp voor een eenvoudige en robuuste parkbank

35

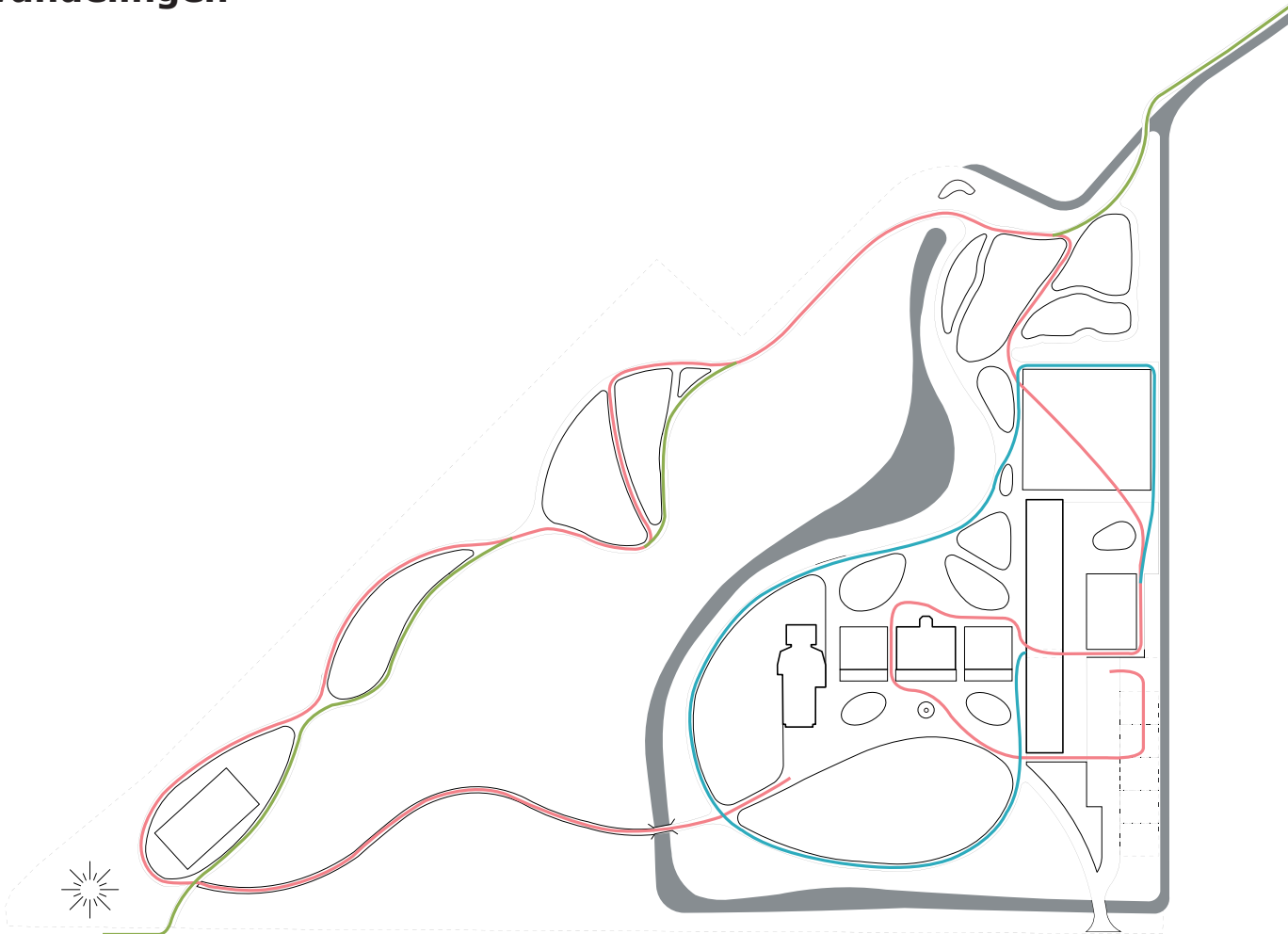

Detail positionering ten opzichte van de paden

Wandelingen

36

Bijsterveld en omgeving (groen)

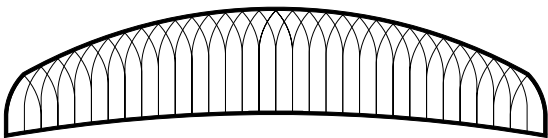
Kerkepaden op de eng van Oirschot

Rust en contemplatie (rood)

Deus Solus - Ave Maria

Blokje om (blauw)

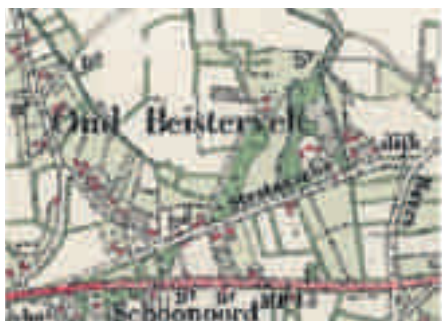

Educatie

Natuureducatie

Lokale geschiedenis en religie

Parkregels

Geniet van het park met volle teugen, maar let wel:

- Dit park is voor bezinning en gebed, maar ook voor plezier en vermaak
- Honden zijn welkom in het park, mits aangelijnd. Poep zelf opruimen!
- In het park zijn fietsen, brommers en auto's niet toegestaan
- Heb respect voor de natuur, het park, de bewoners en bezoekers:
 - laat geen afval buiten de afvalbakken achter
 - verniel of beschadig niets
 - loop alleen op de daarvoor bestemde paden of gazons
 - maak geen lawaai met radio's en andere geluidsapparatuur
 - respecteer de levenssfeer van de bewoners
- Het is niet toegestaan het park te betreden tussen zonsondergang en zonsopkomst

Onderhoud en beheer|

38 Bijsterveld is nu getransformeerd naar een openbaar park. Onderhoud en beheer dienen hier op aangepast te zijn. In deze paragraaf zal de leidraad voor dit nieuwe onderhoud en beheer uitgezet worden.

Hoewel het park natuurlijk is, is de natuur ondergeschikt aan de ontspannende bewoner en bezoeker. De natuur in het park is een geïdealiseerd, aantrekkelijk en natuurlijk decor. Onderhoud en beheer zijn gericht op het onderhouden en beheren van dit geïdealiseerde beeld. Dit geldt in hoge mate voor de directe omgeving van de architectuur, het voorterrein en de oostelijke oevers. De rest van het goed is wilder van karakter en kan toe met eenvoudiger beheer.

Het park zoals we het kennen is groen, maar vooral ook donker en besloten. Bij de transformatie van het park worden veel bomen gekapt. Het doel is om zo meer licht en ruimte in het park te brengen. Indien in de toekomst bomen sneuvelen hoeven deze niet altijd vervangen te worden. Zo kan er nog meer licht en ruimte in park gebracht worden. De ruimtelijke hoofdstructuur is hierbij leidraad. Worden bomen wel vervangen dient de plaats in de compositie goed overwogen te worden. Bij vervanging sluit de soortkeuze aan op het hoofdbestand van eiken en beuken. Bomen van tweede grootte worden niet geplant.

Heesters dienen geconcentreerd te blijven in de aangegeven plaatsen. De groepen bestaan voornamelijk uit wintergroene heesters als hulst, taxus en rododendron met plaatselijk bloemrijke soorten zoals magnolia en sering. De heestergroepen worden dicht gehouden.

Een deel van het park bestaat uit gazon, met name het voorterrein; de plantsoenen rond de architectuur en langs het water en de oostelijke oever van de vijver. Het gras dient er altijd op en top verzorgd uit te zien: droog, schoon, groen en kortgeknipt. De grote weide heeft een natuurlijke uitstraling en wordt jaarlijks of tweejaarlijks gemaaid met afvoer van maaisel.

Op deze manier kan de soortendiversiteit verder vergroot worden.

De ovalen bloemplantsoenen voor het huis zijn in beheer van de bewoners. Ze zullen beplant worden met kleurrijke eenjarigen die het grootste deel van het jaar in het oog springen. De beplanting mag echter niet hoger worden dan 50cm.

Het lijkt nu of er zeeën van ruimte zijn in het park, vooral de grote weide kan die indruk wekken. Het is echter van wezenlijk belang dat deze ruimtelijkheid behouden blijft en niet opgevuld wordt met allerlei voorzieningen en nieuwe elementen.

De moestuinen zijn onder beheer van de bewoners, eventueel in samenwerking met de nabijgelegen basisschool. Het is zaak dat moestuinen er ordentelijk uitzien. Op het terrein worden dan ook geen schuurtjes, kassen of andere bouwwerken gebouwd. De graspaden dienen regelmatig gemaaid te worden. Bessenstruiken en dergelijke worden goed klein gehouden. De boomgaard verdient speciale aandacht en verkeert altijd in een goede staat. Het gras is gemaaid en de bomen zijn in topconditie.

Een laatste belangrijke zorg is de vijver. De vijver is vrij klein en snel vervuild. Om de randen heel te houden en de oevers schoon te houden, dient de populatie eenden beperkt te blijven. Het bladafval op het water dient regelmatig verwijderd te worden. Indien nodig wordt de vijver geheel uitgebaggerd.

Bronvermelding|

Gebruikte literatuur

- Van Gessel, M. Valkenbergpark Breda, *Leidraad voor het onderhoud en beheer*. Amsterdam, 2002. (ms)
- Joosten, L., *Cultuurhistorische analyse en waardering Groot-Bijsterveld te Oirschot*. Wetenschapswinkelrapport 250. Wageningen, 2009.
- Loidl, H. en Bernard, S., *Opening Spaces, Design as Landscapearchitecture*. Boston, 2003.
- Kronieken, gesloten archief paters Montfortanen, Oirschot
- Vroom, M.J., *Lexicon van de tuin- en landschapsarchitectuur*. Wageningen, 2005.
- Watkins, W., Wright, T., *The management & maintenance of historic parks, gardens & landscapes*. English Heritage, 2007.
- Woningbedrijf Oirschot, *Groot Bijsterveld, haalbaarheidsonderzoek herontwikkeling*. Oirschot, 2006
- Zimmerman, A., *Constructing Landscape, Materials, Techniques, Structural Components*. Berlijn, 2009.

Afbeeldingen

De gebruikte afbeeldingen zijn afkomstig van:

- 40
- Adriaanse, F. Oirschot
 - doelbeelden.nl
 - gesloten archief Paters Montfortanen
 - google images
 - panoramio
 - Regionaal Historisch Archief Eindhoven
 - uit eigen collectie

Websites

<http://www.doelbeelden.nl>
<http://google.com>
<http://google.earth.com>
<http://maps.google.com>
<http://nl.wikipedia.org>
<http://www.montfortanen-nederland.nl>
<http://panoramio.com>
<http://www.rhc-eindhoven.nl/> (regionaal historisch archief Eindhoven)
<http://watwaswaar.nl/>

Referentiemateriaal

- Bertram C., De Jong, E. e.a., *Michael van Gessel, Landschapsarchitect, onzichtbaar werk*. Rotterdam, 2008.
- Persoonlijke gesprekken met Michael van Gessel en Quirijn Verhoog.

Wetenschapswinkel Wageningen UR

Wetenschapswinkel Wageningen UR

De Wetenschapswinkel is een onderdeel van Wageningen Universiteit en Researchcentrum. Allerlei maatschappelijke organisaties, actiegroepen of verenigingen kunnen hier terecht met een vraag of probleem op het werkteerein van Wageningen UR.

Wetenschapswinkel Wageningen UR

Postbus 9101
6700 HB Wageningen
tel. (0317) 48 39 08
e-mail: wetenschapswinkel@wur.nl
www.wetenschapswinkel.wur.nl